

HOTARUL

◀ ▶   ▶ ▶   ▶ ▶

Revistă literară și culturală

◀ ▶   ▶ ▶

SUMAR:

T. Vula	— — — —	Iarnă
Ed. I. Găvănescu	—	Vasile Goldiș
Al. T. Stamatiad	—	Poema anotimpurilor (poezie)
Marcel Olinescu	—	Nebuna (poezie)
Gh. Ciuhandu	— —	Zece ani dela moartea Episc. I. I. Papp
P. Bogdan	— — —	Plimbare iarna (poezie)
N. Pascu	— — —	Nepoata lui Borcea Curtev
Șt. Ieșanu	— — —	Național-Socialismul german
Gh. Moșlu	— — —	Catren (poezie)
P. Bogdan	— — —	Pragul Vieții (poezie)
Dem. Basarabeanu	— — —	Clipe (poezie)
Gh. Moșlu	— — —	Cântec (poezie)
Cirus Spiride	— —	Political și economicul
I. J. Bănățeanu	—	Statornicie (poezie)
Pan	— — — —	Cronica rimală

Recenzii: CĂRȚI *Eugen Lovinescu* „Mite”, *Anton Holban* „Ioana”, *Marcelle Fauchier Delavigne* „Tragedia lui Lassale”, (a. n.), *G. Popa-Lisseanu* „Izvoarele Istoriei Românilor” (dr. G. Ciuhandu), *Gr. Popiși* „Cântece din fluer (m. o.)

REVISTĂ: *Societatea de mâine*. *Meridian*. *Arhivele Olteniei*. *Luceafărul* (a. n)

Insemnări: Incă o editură. „Adevărul”, număr festiv. *Schimbul revistelor*, Cincinat Pavelescu. *Manifestările „Ateneului popular*, *Date biografice* (Caius Pascu).

Note: Conferințele (t. v.). Un om, o atitudine. Sunt zece ani. (t. v.)

HOTARUL apare sub îngrijirea unui comitet de redacție, format din următorii membri ai „Ateneului Popular Arădan”: Barbu Pompiliu, Ciuhandu Gh., Constantinescu Al., Găvănescu Eduard, Lupăș Octavian, Olinescu Marcel, Negură Al., Păun Mihai, Șt. Popovici, Isaia Tolan și Vuia Tiberiu.

HOTARUL apare lunar cu un singur număr dublu pentru lunile Iulie și August abonamentul fiind:

Pentru autorități, instituții și întreprinderi comerciale, financiare și industriale,
pe an — — — — 200 lei
pentru particulari — — 100 lei

* * *

HOTARUL va apare în 24 și 28 pagini.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PENTRU DOMNII AUTORI. Manuscrisele nepublicabile nu se păstrează și nu se înapoiază. Cele admise de comitet vor fi publicate în ordinea primirii. Domnii autori sunt rugați a trimite manuscrisele scrise la mașină, pe o singură pagină și perfect citibile.

Pentru tot ceiace privește *redacția*: manuscrise, cărți, reviste, etc. a se adresa:
Al. Negură, publicist, Arad.

Abonamentele și tot ceiace privește *administrația*, se vor adresa
Al. Constantinescu, profesor, Bul. General Dragalina, Arad.

NOTA ADMINISTRĂȚIEI. Rugăm pe domnii abonați dar mai ales pe cei din provincie să ne trimită costul abonamentului pe anul trecut și pe anul în curs, pe adresa: Al Constantinescu, Arad, Bul. General Dragalina, 16. Apariția regulată a revistei e condiționată de plata regulată a abonamentului infim pe care vi-l cerem. Rugăm deasemenea să ni-se comunice orice plângere în legătura cu apariția și expedierea revistei.

HOTARUL

IARNĂ...

După amiază cu promoroacă. Lucrurile își iau haine de umbre. Puntea se întinde aburită sub hlamida rece. În arcade și contraforturi se ridică ireală o clădire din alt veac: peretele de întunerec stă împotriva-i, atoaate cuprinzător.

Printre tufișuri ninse'n chiciură, Râul. Ghița s'a îngrămădit, pe alocuri ca o bubă rotundă. Blocuri ascuțite se însuliță spre neant. Câte-o vinișoară, iaz domol, curge apă lină și proaspătă, spre a trece repede sub podișul zgronțuros.

În jur se respiră vioaie, de nepătruns, ceața. Totuși, deasupra, un cer, puțin avar în culori. Și lumina balansează marea și o face transparentă ca o iluzie.

Trecătorii sperie cu zgomotul țipigilor înțintați, cari cad pe caldarâm, ritmic și limbuși. Unii înaintează, halucinați înspre perdelele înluminate de ceață și tăcere, surăzând hipnotic viziunilor albe ce joacă jocuri cu îngeri pe fundale argintate. Alții discută aprins lucruri de o zi și mizerii ce țin de legea trecătoare.

Și peste tot gerul, horbotă de cristal și pace.

Din depărtări, coboară pe trepte de neguri, o pereche. Din răsul lor fac pâlnie, aprinse, dorințele lor se împletesc în flăcări de mister și numai e iarnă. Inima gâlgâie fierbinte, s'vonește cheamă iubirea și din pieptul lor se ridică hulubi albi ca petalele primăverii, cuvinte ce rodesc. Și astfel trec în pas mărunt, ritm de viață, sperind tăcerea și înghețul.

Tiberiu Vuia

VASILE GOLDIȘ

Se împlinește un an de când s'a desprins din aceasta efemeră viață sufletul generos al lui Vasile Goldis. S'a scufundat discret în acel vast ocean al neființei, cum ne spunea cu glasul lui domol bătrânul luptător, ce-și aștepta cu o socratică seninătate sfârșitul.

Moartea lui a stat însă pentru mulți ca o muștrare, pentru uitarea în care lăsaseră pe acela care fusese aici la Arad, timp de aproape două decenii, cărturarul și animatorul, cu vorba și scrisul, al Neamului său. Căci iureșul victoriei și al zilelor ce au urmat dăduse la o parte pe aceia ce au fost scut de apărare în vremile grele de altă dată. De aceia poate ultimii ani ai lui Vasile Goldis vor fi fost adumbriți de o ușoară tristețe, pentru cele ce se petreceau în acest Ardeal, la a cărui eliberare contribuise atât de mult. Dar dincolo de năvala profitorilor și a renegaților de până eri, convertiți la banchetul izbândeii, V. Goldis va fi simțit aproape de el, sufletul recunoscător, sufletul delicat și cinstit al acestui popor ardelean eliberat. Și în această caldă dragoste, care l-a înconjurat și aici, la Arad, cași pretutindeni în țara mărită, în ultimii ani ai vieții lui, V. Goldis va fi avut mulțumire și răsplată suflătoare pentru atâtea decepțiuni pe care le oferă lupta politică.

Dispărea însă la un ceas de mare răscruce, de mare frământare, când splendida solidaritate și disciplină de altă dată se năruia în mărunte socoteli electorale și interese meschine. Prezența lui între noi se cerea ca un reazăm moral, pentru încrederea pe care el o putea răspândi. De aceia la aceasta grăbită scurgere a vremii dela moartea lui V. Goldis, la împlinirea unui an, deplîngem deopotrivă pe animatorul și luptătorul național de eri, pe omul integru de totdeauna.

Ca o pioasă contribuție la biografia lui V. Goldis publicăm mai jos această copie a unei scrisori adresate — poate — lui T. Mihali sau G. Pop de Băsești, copie pe care am obținut-o prin bunăvoința păr. Dr. Gh. Ciuhandu. E scrisă pe 7 jumătăți în lungime, de hârtie ministerială și ea arată greutatea mari prin care trecea presa de peste munți în anii războiului, precum și neobosita grijă a lui V. Goldis pentru menținerea foilor sale, necesare în lupta națională ce se purta aici și în Transilvania.

Stimate Amice,

Cu bucurie Te vestesc, că după o absență de aproape 10 săptămâni, în care timp am absolvat cura prescrisă de medici, m'am reîntors acasă deplin sănătos, dar și întinerită putere de muncă.

Indată după sosirea mea la Arad am făcut o revizie minuțioasă asupra tuturor afacerilor

„Concordiei“ precum și ale foilor noastre „Românul“ și „Poporul Român“ Acestea foi ale noastre, ca și presa întreagă din țară, dela începutul războiului, stau sub cenzură dublă, politică și militară, și astfel conținutul și peste tot redactarea lor trebuie judecată acum nu din punctul de vedere al celor ce ar trebui să fie ci din acel al posibilității. Sunt convins că cei ce înțeleg realitatea, vor ști să aprecieze aceasta stare de lucruri.

Administrația „Concordiei“ și a celor două foi am aflat-o în regulă deplină, dar tot atunci cu multă mâhnire am constatat, că situația materială a institutului nostru „Concordia“ și a celor două foi „Românul“ și „Poporul Român“ este foarte precară. Am dispus, ca pe bază datelor pozitive din cărțile institutului contabilitatea să compună bilanțul tipografiei „Concordia“ și contul speselor venitelor la foile noastre „Românul și „Poporul Român“ în anul acesta.

Din acest bilanț și cont, alăturat aci la aceasta scrisoare a mea, se învederează că institutul nostru „Concordia“ are un sold pasiv de peste 60.000 cor., iară la foile „Românul“ și „Poporul Român“ se arată în anul acesta un deficit de peste 37.000 cor. care însă după convingerea mea se va urca până la finea anului aproape de 50.000 cor. deoarece nu cred posibil, ca în lunile Septembrie și Decembrie din acest an să mai incurgă din abonamentele „Românului“ încă 48.000 cor., cum se arată aceasta în Contul administrației (la punctul 3 din Credit).

Cauzele acestei stări șubrede materiale sunt următoarele:

1/. Dela „Tribuna“ am primit o datorie de bancă în suma de 141.200 cor. Din aceasta datorie mai restează și astăzi suma de Cor. 77.020. Pe cambiul ce s'a dat ca acoperire institutului de bani „Victoria“ pentru aceasta datorie sunt giranți, afară de Tine, amicii noștri d. Dr. Alexandru Vaida și Dr. Aurel Vlad.

Afară de asta institutul „Concordia“ mai are alte datorii în suma totală de 180.000 Cor. Astfel se face că suntem nevoiți a plăti din venitele foilor „Românul“ și „Poporul Român“ anual numai interesele în suma horendă de Cor. 20.000.

2/. Abonații „Poporului Român“ cei mai mulți, sunt concentrați și duși la războiu, așa că în loc de circa 20.000 Cor., cât ar trebui să între anual din abonamentele acestei foi populare, va intra în anul acesta cel mult 5000 Cor.

3/. Abonații din România ai ziarului „Românul“ cei mai mulți, au returnat ziarul și au denegat plățirea abonamentului pentru cuvântul pretext, că ziarul nu concordează cu sentimentul obștesc din România. Adevărul e, că dintr'o parte oarecare se face formală propagandă pentru boicotarea „Românului“ în Româ-

nia. Astfel de unde 1* anul trecut în abonamentele din România am incasat peste 40.000 Cor. anul acesta nu se incassează mai mult de 5000 cor.

4/. După ce estenziunea ziarului „Românul” și a foii populare „Poporul Român” s'a redus și după ce războiul a redus peste tot intenzitatea vieții economice și comerciale, astfel în chip firesc și încassările noastre pentru inserate la cele 2 foi, așa că în anul acesta din inserțiuni nu se incassează decât vre'o 5000 Cor. câtă vreme anul trecut inserțiunile ne-au adus peste 16.000 Cor.

5/. S'au redus în măsură foarte simțitoare și lucrările proprii tipografice ale institutului nostru parte fiindcă cei mai mulți culegători tipografi ai noștri au fost concediați, dar chiar de am avea lucrători, nu avem ce lucra, deoarece și pe acest teren starea de războiu a redus foarte mult producțiunea. Astfel în anul acesta din tipărituri și alte lucrări ale tipografiei nu se va realiza nici 3000 Cor. câtă vreme în anul trecut venitele din aceste lucrări au atins suma de 15.000 Cor.

Din toate acestea se învederează că situația materială a foilor noastre „Românul,” și „Poporul Român” este într'adevăr desperată. Și tu știi foarte bine, că aceasta organe de publicitate ale partidului național român din Ungaria și Transilvania în anul acesta 1915 nu au primit din partea partidului absolut nici un ban ajutor material, deoarece cele 27.000 Cor. trimise aici la începutul anului curent s'au folosit integral pentru acoperirea parțială a datoriei de 141.000 Cor. ce o avem la institutul de bani „Victoria” ca moștenire dela ziarul „Tribuna”.

Tu știi, stimate Amice, că la fuziunea noastră cu Tribuna factorii competenți dăduseră asigurarea, că datoria Tribunei, luată asupra noastră, va fi în curând plătită.

De atunci au trecut deja 3 ani de zile și din acea datorie tot ne mai apasă încă 77.000 Cor. După ce acum amicii noștri dd. Dr. Alexandru Vaida și Dr. Aurel Vlad numai voiesc să poarte răspunderea materială pentru aceasta sumă și deoarece nici nu se poate pretinde dela dânșii această jertfă, pe care au luat-o asupra lor dând crezământ promisiunilor făcute cu absolută certitudine, că datoria aceasta în curând va fi plătită, Te rog cu toată insistența să faci tot posibilul, pentru ca datoria de 77.000 Cor. ce mai restează din sarcina Tribunei să fie plătită integral cel mult la începutul anului viitor, ca astfel atât tu cât și amicii noștri dd. Dr. A. Vaida și Dr. A. Vlad să fie absolvați dela răspunderea materială pentru această datorie.

Încât privește însă deficitul de aproape 50.000 Cor. ce se arată la foile noastre „Românul,” și „Poporul Român”, aici e trebuință de iminent ajutor. Cu multe greutate și făcând încordările cele mai mari spre a cruța banul, am dus-o până aci fără ajutorul partidului. Acum însă am ajuns la marginea imposibilității de a răspunde îndatoririlor noastre materiale și acum în luna 2* Octomvrie avem scadențe mari de plătit, mă simt necesitat a Te ruga să iai dispozițiunile potrivite, ca cel mult până la sfârșitul lunei Septemvrie să ni se dea un ajutor de cel puțin 30.000 Cor. iar până la finea lunei Decemvrie să ni se verse restul de 20.000 Cor., ori dacă asta ar fi absolut imposibil, atunci Te rog să chibzuești asupra 3* desfacerii institutului nostru „Concordia” și asupra sistării foilor noastre „Românul” și „Poporul Român”. Te fac însă atent la împrejurarea, că și în acest caz deficitul de aproape 50.000 Cor. va trebui să se acopere de undeva, deoarece inventarul institutului încă arată un sold pasiv de circa 60.000 Cor. și astfel nici prin vinderea tuturor realităților noastre și a tipografiei nu s'ar plăti nici deficitul foilor, dar nici chiar datoriile noastre cealalte. De altfel în timpul războiului vinderea realităților noastre este imposibilă, deoarece azi nimeni nu cumpără case nici chiar cu prețurile cele mai reduse.

Personalul angajat azi la institutul „Concordia” și la cele 2 foi ale partidului, fără îndoială, la orice caz va trebui plătit încă un an de zile.

Altfel desfacerea institutului tipografiei „Concordia” și satisfacerea foilor noastre între împrejurările de azi ar pricinui partidului pierderi materiale enorme. Dar după părerea mea bine întemeiată desfacerea institutului și sistarea foilor nu ar constitui numai un regretabil regres în dezvoltarea noastră culturală, ci ar fi adevărat dezastru pentru viața noastră națională.

Te rog deci, stimate Amice, ca în temeiul celor espuse să binevoești a lua dispozițiunile, ce vei afla de cuvînță, avizându-mă și pe mine cât mai curând despre intențiunile Tale, ca să pot lua și eu demersurile în consecință.

Primește asigurarea deosebitelor considerațiuni ce-ți păstrează al Tău iubitor amic.

Arad, 8/21 August, 1915.

Vasile Goldiș
directorul executiv al
tipografiei „Concordia”

Publicată de
Ed. I. Găvănescu

1* Urmează șters: Eu.

2* Urmează șters: Septemvrie.

3* În sus urmează șters: sistării fiilor noastre „Românul”.

Poema anotimpurilor^{*)}

I.

*Glume și triluri;
Calde săruturi
Sboară prin aer.*

II.

*Soare de flacări,
Câmpuri de aur:
Moara visează.*

III.

*Vânturi și ploii;
Tremurăm zări,
Palid, Amurgul.*

IV.

*Stele de gheață,
Foc sub cenușe,
Noapte târzie.*

Al. T. Stamatiad

*) Din volumul: „Peisagii sentimentale”,
sub tipar.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nebuna

Timpul — ca un ornic stricat — s'a oprit din drum
De calendarul din perete sub uitare și sub praf.
In suflet sub zăbranic s'a fixat epitaf.
Dentru ea fiecare mâine ori ieri e un acum:
— „Acum a plecat și acum va să vie . . . .
Cine? Cine, poate nici ea — nu mai știe?
(E doar unul singur de decenii trecute.)
Poartă și acum rochia din o mie nouă sute,
Dela ultimul bal, la care a dansat. . . . .
In țară tot mai domnește drăguțu de'mpărat.
Morții ei n'au murit; îi vede oricând.
In mintea ei viața deapoi dublează torcând
Fiul nestajnic al vieții de-acuma. Inșirate
Mărgele îi stau pe piept colorate
Chipuri profane, icoane și amulete dela Rădăna.
Orice mamă cu copilul strâns în brațe e icoana
Maicii sfinte. Ca unei surori îi dă povețe
Iar Copilului îi cântă și duios îi dă dulcele.
E nebuna!
Un ornic fără ace ce merge întruna.
Și deci singura măsură a lucrurilor în sine
Dentru sine. . . . .

Marcel Olinescu

Zece ani dela moartea Episcopului Ioan I. Papp

S'au împlinit la 21 Ianuarie a. c.

Ceice l-am ajuns și, mai ales, i-am fost colaboratori, ne minunăm de repeziciunea cu care s'au scurs cei zece ani, decând rămășițele pământesti i-au fost așezate, spre vecinică odihnă, la citoria sa — biserica din satul natal, Pociovești, în Bihor.

Trecură anii cum trecură. Dar figura lui ni-a rămas în amintire, cu strădaniile cari l-au caracterizat și cu rezultatele, câte a putut realiza.

Toată viața sa a tins către cele mai realiste țeluri: sporirea avutului material al Bisericii și îndrumarea vieții administrative și bisericesti către bunărânduială, pe care neconținut o accentua. În școala acestor preocupări s'a trezit când începuse epoca de reorganizare în spiritul Statutului organic șagunian. Aceleași preocupări le-a avut și în lunga sa carieră administrativă, de peste trei decenii, aici în centrul eparhiei, — până să ajungă episcop (1903), — dar fără să fi avut preocupări mai subtile, cari să fi trecut dincolo de barierele gospodăriei și a administrației eparhiale. Ajuns episcop, a urmat cu aceeași râvnă, aceleași cărări.

Încă din primii ani ai episcopiei sale, a simțit, însă, că Biserica are și alte necesități de ordin duhovnicesc, ritual, pastoral, misionar. De aceea a și convocat o consfătuire a sfetnicilor săi, din centru și din provincă (1906). N'a reușit, însă. Nu numai pentru multiplicitatea problemelor puse dintr'odată și pripit în discuție. Nu numai pentru că n'a mai revenit la ele după aceea. Ci și pentru că nici mediul și nici mijloacele de atunci nu erau propice pentru asemenea lucrări, cari reclamă stăruință neconținută și colaboratori formați în spiritul unor asemenea lucrări. De aceea n'a răzbit să realizeze gândul duhovnicesc ce-i încolțise, vag și prea puțin definit, în suflet.

Nici cărții nu i-a făcut un cult formal. N'a încurajat-o nici la alții. Dar, la urma urmelor, a trecut printr'o convertire. Cea mai mare parte a frumoasei sale averi de om cruțător — care, însă săvârșia și acte de dărnice — a constituit-o într'o fundație de burse, pentru teologi, la studii acasă și în străinătate. Pagubă, însă, că și aceasta fundațiune ca și altele, a fost înghițită, aproape întregă, de chivernisirea rea a unui institut financiar. Dacă ar fi ajuns să vadă aceasta surpare a noului gând ce pusesse la baza fundațiunii sale, un milion de Lei, azi ni-ar da dreptate celorce, în juru-i, și nu odată împotrivindu-i-ne — accentuam alte scopuri și alte mijloace în viața bisericască.

A avut răposatul și calități: Un cult for-

mal pentru ordinea rituală și buna rânduială a slujbelor bisericesti, la altar mai ales. Un apologet râvnitor pentru cercetarea Casei Domnului, muștrând din înălțimea pedestalului exemplului său propriu, până a nu-l fi copleșit slăbiciunile bătrânețelor. O râvnă mare și o meticuloasă grije de chivernisire și întrebuințarea banului bisericesc, aplicându-ne și nouă uneori, restricțiuni materiale. Firește, pentru sporirea fondurilor eparhiale, care era punctul culminant, până la sfârșit, al crezului său de administrație bisericască.

Jumătatea a doua a arhipăstoriei sale a căzut în vremea războiului mondial, care a stricat o seamă din bunele rânduiri, pentru cari ostense cu râvnă laudabilă.

Au intervenit și bătrânețele, cu povara lor, secondate de noile rosturi de viață, pentru cari avea la'ndemână numai elementele vechi, de până atunci. Iar când s'a mutat la cele vecinice, a lăsat o grea moștenire, în cele materiale și în cele sufletești deopotrivă...

S'au împlinit d'atunci zece ani... Și prea se pare, că a fost uitat înainte de vreme; — și n'o merita.

A fost un om al datoriei, pe care și-a făcut-o întregă: după forțele culturale, de cari a dispus, și pe măsura aptitudinilor sfetnicilor săi.

Cel ce scrie aceste șire de pomenire l-a cunoscut de acum patruzeci de ani. Două decenii d'a rândul, până în pragul morții, i-a fost din rândul sfetnicilor mai tineri, și dacă nu totdeauna din cei mai apropiați și mai ascultați. Totuși cu inimă împăcată, îi evoc memoria de peste un deceniu dela creștineasca sa săvârșire în Domnul.

Gh. Ciuhandu.

Plimbare iarna

Intind cărări pe sub castanii
odată plini de lumânări
și — acuma — joc de linii strani:
cârbune, cretă, scăpărări.

Surprind stafii rătăcitoare,
în feeria de metal
și marmor dur, sub zâmți de soare —
pe căi înfipte'n zări de-opal.

Da. Sunt cărări pe care corbii,
intind aripi de tinichea,
în chip de trepte. Urcă orbii,
pe ele'n sus, lumini să ia.

P-Bogdan

Nepoata lui Borea Curtev

de N. PĂSCU

Cu gândul închis într-o frază absurd terorizantă prin repetare continuă, rătăcea în neștire. Dezechilibrul nervilor ce-o prinseseră toată, într'un joc desfrânat contrasta cu regretul odios tășnit din fraza gestului de călău nesatisfăcut. „De ce nu l'au stins? Se va feri și desigur, acum n'o mai pot face.”

Își târșie pașii lipiți de pământ prin elasticul gros, greu de întins, al noroiului cleios. Se ridică în vârfuri lângă fereastra cu o geană de lumină. Il caută. Nu-l vede în pat și sofa nu se zărește din partea geamului. Coboară privirea spre dușumea. Atunci începe amețeala. Aceiași amețeală stupidă, neverosimilă. Își dă seama că este o amețeală, trenului ce-ți trece în fugă sub ochi, nelegitimată ei prin nimic și prin întreg șirul vast al experiențelor grele. Nu s'a înspăimântat, nu. Anii i-au dat obișnuința chirurgului împietrit. Atunci care-i origina acestei amețeli, vârtejului acesta din cap, uruitului elicei din urechi și gelatinei de sub picioare? Fereastra ia proporții în zecite. Și lucrurile din cameră... și el, el se multiplică, același el multiplicat în care-și golise, pe câmp, conținutul revolverului... Tabloul mort, inert, cu figuri de vată ca o vitrină aranjată de anul nou. Se mișcă totuși, se învârtește acum. Se oprește o fracțiune de secundă atât cât retina obosită nu mai poate înregistra diversitatea fugii și revenirii vertiginoase a obiectelor înmulțite la infinit, suprapuse, amestecate, aruncate grămadă acolo în cameră, sub el, peste el și în capul ei. Vede totul și nu vede nimic. Culori și forme amestecate până la desființare materială ca'n tablourile colorate văzute de cetățeni în noaptea anului nou. Coloratura păstrează însă o dungă roșie, obsedantă. Dungă acoperă totul. Un punct, da, un punct fix. Ii trebuie un punct fix ca aviatorilor, când sunt încercați de asemenea idioată amețeală. Și-l alege la întâmplare, fără precizie, turbure. Vrea să scape de amețeala asta, să excludă innodarea imaginii fixate, cu alte imagini la fel de neclare. Dinții îi sunt strânși de minghina voinții; maxilarul inferior contractat a pătruns adânc în cel de sus și-i deformează gura strămbată de zăbala spaimei. Cum? Dar aceasta nu e

spaimă. Nu poate fi. E o amețeală ușoară ce va trece. Trebuie să treacă, trebuie să treacă...

Punctul fix se luminează din ce în ce clarificându-se, acolo, jos.

Imagina se stabilește întreagă, singură. Și nu țipă Maria Curteva. Gura ei e prea pungită spre a scăpa un sunet. Vede, acum, vede bine. Vede dar. Se cutremură. Măinile i-se ridică mecanic și forța disperării, nervozitatea adevărului voit tot, împing în fereastră. Tremură. Trage și împinge, zgudue cerceveaua; fereastra rezistă. Își trage mâna în mâneca hainei și lovește geamul. Acum privește mută...

El e colo, jos. Sgârcit. La piciorul patului. O grămoară de ștofă neagră garnisită cu alb: barba lui imaculată din care emana atâta stăpânire. Pătată pe alocurea de subțiri șiroaie de sânge, pare blana fantezistă a unei femei cu gust. Și ochii aceia cu flăcări verzui ce puneau fire electrice în șira spinării. Ireali, înspăimântători, cu lava lamelor usturătoare; rar văzuți și atunci ai impresia că ruzi lovirea cremenei din care sar scântei. Scântei verzuri... Sunt deschise ochii aceia, dar cu scântea stinsă ca un far cu sticla afumată.

E Borea Curtev. Era Borea Curtev. Acum e un neînsemnat ghem de stofă și pânză sub care se bănuște carne fără viață. Savant, sihastru și temut, era Borea Curtev. Disprețuia lumea și trăia totuși în ea stăpânind-o, ținând-o în palma sa. Uitătura lui fugară, o limbă de flacără verzue. Deruta orice gând, orice împotrivire. Lumea-i spunea „Țarul”. În derădere sau de frică? Ori poate fiindcă tocmai contra principiilor țariste îl știa. Era revoluționar. Revoluționar din vechea tagmă. Revoluționarul ideilor, principiilor ca principii, revoluționarul vieții ca viață. Vorbea și scria. Scria și vorbea despre tot. Zguduia din temelii argumentele burgheze, scoțea din orice, nota înjustă și falșă orânduire. Dar niciodată n'a preconizat schema refacerii. N'a spus și n'a scris niciodată ce s'ar putea pune în locul gardianului ce păzește somnul burghezimei și ce s'ar inventa în locul Dumnezeuului smuls din suflute. Era luptătorul luptei. Mercenarul ideilor lui care nu se gândea niciodată la prada provenită din cucerire. Sau, cine poate

ști? Cine putea pătrunde omul acesta cu adâncuri infricoșoase? Scria mult. Nu vorbea niciodată față de o persoană. Spunea câteva vorbe formulate în ordin. Și termina întotdeauna: „tac”, adică „așa”. Inpăciuitor, conciliant și totodată fără replică. Cântat pe variate tonuri, ca un val a cărui muzică fremătătoare te încântă și care, totuși, te izbește de stânca cea mai apropiată. Nu specifica vreodată țara experiențelor sale. Rusia, Abisinia, Germania sau China. Pentru el era experiența ideii pe care totuși n'o spunea. Aripa gândului său nu-și oprea plutirea asupra punctelor. Zbura deasupra totului. N'a fost niciodată înrolat. I-se înrolaseră alții...

Cunoscuse pe Tolstoi și, poate, a fost singurul om primit în intimitatea anaheretului precursor. Băuse cu lăcomie filosofia straine rostită rar sau în avalanșe necontrolate. Ososul din Iasnaia-Poliana îi strecurase pe sub ochi o pagină fascinantă a vieții. A băut-o lăcom și Iasnaia-Poliana i-a fost eaganul inițierii. A consumat-o și s'a trezit alt om. Adică s'a trezit om căci înainte nu era nimic. Era boer și asta spune tot. Profesiune negată și totuși jinduită de toată lumea. Boer și căsătorit ca orice rus, care avea dreptul la titlul de „tătucă” din partea robilor săi. Era frumoasă descendentă hatmanilor tătari Tutchevnici. O sălbătecie superbă prostită de domesticire; uragan de simțiminte naive, minunate, omorâte de civilizație. Clocot de sânge în flăcări stropit de ghița neînțelegerii. Ii dăruise pe Fedor, asemenea firii ei. Și apoi a dispărut mlădița hatmanilor. A fost furată probabil de o clipă a redeșteptării elanului stepic în unduiri de valuri infinite... Cu gunguriri de pasăre ce-și regăsește cuibul... Borea nu s'a încăpățânat s'o caute răsturnând lumea ce-i sta la picioare și nici n'a blestemat-o. A disprețuit tot: soție, copil și rang și lume. S'a depărtat de toți și s'a închis mai ermetic sub carapacea ideilor ce se coceau. Apoi a plecat. Colindând Europa ca revoluționar cunoscut, a fondat nuclee peste tot și a scos ziare cu viață scurtă în care fulgera accentul solvelor sale. Oriunde, cumpăra o casă pe care o doua nucleului înjghebat și dispărea ca să iasă la iveală în altă parte a continentului print'un alt

ziar ori altă carte. Când scria schelul acesta fugar și când se odihnea și când își revizuia ideile? Viața i-a fost un ciclon ce l'a smuls din ea și la purtat în neștire și nesiguranță. Grav, ca și când și-ar fi dat seama că viața e un catafalce și el își conduce catafalcul, îngrijit în îmbrăcăminte întotdeauna, ca pentru ultimul drum, impresionant și dominator a răvășit idei și viață câteva decenii...

Revoluția bolșevică, revoluția impregnată în sângele generațiilor de pagina tolstoiană și tălmăcită în uzina gândurilor lui, revoluția pătată de roșul poftelor, l'a ros, i-a desrădăcinat planta vieții lui pribege. I-a smuls cărma ideilor și i-a aruncat în aer fundamentul betonului vărsat de el. I-a sfărtecat copilul vieții cu flăcările roșului luat ca stemă. Roșu ce întărește bestiile aprinse în țările unde se înăbușe lumea să asiste și unde, totuși, există legi de ocrotirea animalelor. De ce și-au ales acea culoare sugestivă a unor lucruri profund depărtate de umanism, care există și cere sânge.

Borea Curtev licărindu-și flăcările verzi, a întors spatelul și s'a închis în el. Onorurile oferite s'au oprit la ușa lui. S'a închis în el și-a refuzat. Trebuie să refuze. Nu putea să nu refuze... Lenin, uriașul taur, pupil crescut la sânul ideilor lui; Troțki adăpat zi de zi din insomnia lui laborioasă și Stalin și... Fiare, fiare spurcate...

S'a rupt de acolo unde se desfășura teatrul acesta apocaliptic.

Și-atunci, fără ținta gândului, fără legiunile pe care le dirija, Borea Curtev și-a adus aminte că e bătrân, că patriarhul demodat al revoluției nu mai păstrează sănătatea oțelită. Cu greu s'a decis să ceară un favor noii stăpâniri zăpăcită de prea multă lumină. A dorit să-și afle familia. Poate tragedia atâtor familii i-a trezit sentimentul. I-a dat de urmă, ascunsă prin văgăunile Caucazului. Fedea căzuse printre primele receretă ale bolșevizmului. A considerat aceasta că prima răsplată fără însă a se gândi la regrete și pedeapsă cerească. Conștiința lui era opera ideilor sale. Și-o modelase după cum dorise el.

Maria, Maria Curteva era fata lui Fedea și nepoata lui Borea Curtev. Avea numai 17 ani Maria Curtev când — deși în anturajul Țarinei — a fost prinsă de volburile tatonante ale anarhizmului. Golul visurilor sale spurcate de negativismul filosofiei ruse și au găsit elementul în pulsația cea

nouă. Tot ce putea obține despre înțelesul și mersul mișcării formau hrana ei intelectuală. Luni întregi a răvășit stive enorme de ziare și broșuri. Le-a întipărit și numai târziu a încercat să-le precizeze după felul ei. Urmărea avidă totul. Adică ce se putea ști în anturajul țarinei despre revoluție. Printr'un straniu proces sufletește, își împunea rece chiar neconvingerile ca sub dominația hipnotică a unui alter ego. Își era deopotrivă arbitru parțial și imparțial. Secătuia forța dărză de a înțelege cu orice chip, orice lucrare. Și terminând i-se ridica din nepătruns, îndemn interior logicul luptei fățișe. Incepe să scrie. Primul articol publicat în coada unei foi și în neglijența mândriei semnat curajos cu numele ei, îi aduce încercări de a fi cunoscută. bănuelile curții și stima luptătorilor tovarăși. Indură ochiadele de vinovăție, este pusă sub urmărire și numai grație lubricului popă Rasputin scapă. Acesta ghicește dintr'o dată elementul viitor. Pe dealtă parte atracția ei de fată frumoasă nu-l lasa, desigur, rece. I-au smuls admirația modul de a se comporta al Curtevi, curajul ei și siguranța în fața suspiciunilor poliției. I-a înlesnit pătrunderea în mai marea intimitate a roabei sale Țarine, sters tabloul de incultură. Maria l'a servit din recunoștință, l'a servit loial și popa a fost convins de credința ei. În ceea ce privește însă satisfacția a doua, poate prima, s'a lovit de intransigența caracterului ei. I-a scăpat printre degete fluidului popesc și s'a depărtat. În timpul noviciatului în arta spionajului, Rasputin i-a dat ca îndrumător pe Reitter, încercat spion german. Vârsta și legile firii au făcut ca Reitter să nu fie privit numai ca îndrumător. Maria și-a iubit călăuză cu patimă rusă. Era blond Fritz Reitter ca miriștele imense peste care își sburlea ptelele Maria în fuga murgului ei. În glas cu sonorități de orgă și în ochi cu imprecisiuni volitive. Altcineva l'ar fi privit drept iocana unui cap de roman în epoca decadentă. Părea că nimic nu-l interesează, nimic nu-l cutremură. Curteva i-s'a dat fără a fi rugată, spontan. Un act de necesitate sacră față de simțimintele ei. S'a respectat pe ea și l'a urât pe el. L'a urât până a și-l face străin. Nu pentru indiferența și răceala lui ca în fața unui lucru cerebral ci pentru că-i destelenise ogorul ființei ei interioare și citise în ea ca într'o Biblie la îndemâna tuturor. Actul i-s'a părut tot așa de nefinsemnat ca și lui.

Pasivitatea ei legiuită nu contrasta întru nimic cu dogoarea cerebralismului. Așa cum vedem în viața de toate zilele și ne-am obișnuit să spunem normal sau natural. Și înlocuirea patimei începutului, prin ură, este tot așa de natural. Cu deosebirea că mai întotdeauna procesul acesta e datorit desiluziilor de ordin fizic... Reitter a murit în explozia dintr'o închisoare și Curteva a rămas maestră fără maestru. Poseda acum ceea ce gândurile răspuținești preconizaseră. Arta, marea artă a pândii, furtului, omorului și mai ales a fugii! Arta pentru care se recrutează numai inteligențe vii, crude și înșelate. Criminalii cei mai odioși sunt ridicăți la valoarea mar tiragiului patriotic dacă sunt învățați a ucide fără tremurarea mâinii, bestial, atunci când li-se insuflă că servesc scopuri înalte. Se numesc spioni și nu criminali. În fine, gust de interpretare socială. Maria Curteva a fost și ea spioană și criminala cea mai destoinică. Mâna ei n'a tremurat niciodată și ultima gură de aer a celor căsăpiți de ea, n'a înfiorat-o. A trecut prin toate. S'a tăvălit prin bordeluri și a urcat grațioasă somptuoase scări de palate. A răs cât se poate da natural în brațele dansatorului matelot ca și în ale celor cu stemă pe cărți de vizită. Era întrebuințată în cele mai grele cazuri și n'a lipsit de la niciun mare eveniment. Ca, n fața unui ecran pe care se scurge încet viața unui individ comun, a asistat în noaptea aceea de Noemvrie la sfârșitul unei lumi cu rădăcini nevinovate seculare. Dacă nici istoria nu i-a dat prea mare importanță și dacă întreaga lume s'a încuiat în impasibilitate, de ce s'ar fi cutremurat Maria Curteva? Ura ei făcuse mari salturi. A urât inconștient organizația burgheză, l'a urât apoi pe Reitter. A fost prima ei mare ură cu înțeles. Pe urmă a urât individual și în masă. A urât fără a descifra motivul determinant. A urât fiindcă era în slujba urii. Se hrănea cu ea și i-se identificase. Ura dușmanul. Acesta putea să fie un lucru. Ea-l ura. I-se comanda această ură cele mai deseori. Lucra așa cum un funcționar model își execută lucrul pretențios și-l duce cu emfază în fața șefului pentru semnare. Gestul ei neprecupețit de gânduri era liniștit ca al cizmarului ce-și bate liniștit cuiele pe ilnia însemnată, cu creionul ori cu cuțitul, pe tapă. Fără reflexe. Fără dubiu și fără control. O mașină cu viață și sânge în ea. La precizie aranjată ea-și continuă linia

menirii ei deslănțuindu-și toate forțele atunci când i-s'ar cere. Și Mariă Curteva uimise marile organizații europene ce-o urmăreau. Era cunoscută cu un număr și poreclită „Fâța” sau „Umbra roșie”. Dacă nu era mâna ei într'o afacere de soiul acesta, era capul, sugestia sau dictarea ei.

— Și azi? Acum? Tremură! Ea!

„Da, da, el e mort. Mort de-abinelea. Il vede, doar. Uite, îl poate pipăi de vrea. Ințepenit . . . Ce puțin sânge a avut! Nu mai curge . . . Oare s'a scurs tot din corpul lui? Bunic! . . . El, bunic? Nuu! El, bestia lubrică în stare de un sentiment!? Capabil să iubească? . . . Ai da-de! Ar fi prea insuficient informat și puțin cunoscătoare . . . Dar purtarea lui? Nebunia lui subită? . . .

A dorit să-l omoare. Pe urmă a voit-o. Trebuia. Ce-a reținut-o deci să nu zdrobească ea spurcăciunea? Ce i-a anchilozat degetul? . . . Trebuia să moară de mâna ei. O datorie, un drept și o răsplată. În definitiv a simțit ea vre-o apropiere de mogâldeța aceasta împotmolită în propriu-i sânge? Nu! Atunci? . . . Dar lumea știe că-i este bunic. Știe și Ceka . . . Și acei de-acolo privesc cu prea multă înțelegere și zâmbet prelung când vine vorba . . . Borea Curtev era un cui în coasta roșie. Negăția fundamentală a bolșevismului. Era prea multă energie tăcută în refuzul lui pentru a-l socoti inconstient. Disprețul lui nestrigat le-a dat dreptul la ură. Și l'au urât și l'au condamnat. Ea l'a găsit în orașul acesta din România. S'a dus la el. I-a spus potolit, măsurat că e nepoata lui. Fără a se înfiora în bătaia flăcăruelor verzi. A zâmbit stăpână, încrezătoare. Aceeași voință îi stăpânea. Aceeași încredere. Aceeași bruschetă sufletească, acelaș noian de inconstiență. Unul avea forța experimentului prin uz, altul experiența lucrului. Ea pregătită, hotărâtă, dărză, neclintită. El neîncrăzător, studiat, disprețuit și ursuz; voit neatent, calculator și intimidant. N'o văzuse niciodată și trucurile-i erau prea bine cunoscute. Aceeași viață, acelaș destin, acelaș sânge, totuși așa de depărtați.

— Și-a aprins o țigare, a mai privit-o odată prin întâiul nor de fum apoi peste flacăra pe sfârșite a chibritului. A întins mâna. Gestul mecanic, imperativ, osos, de robot, arăta un scaun. Și Curteva s'a așezat în poza studiată, devenită naturală al cărei aspect o favorizase îndelung. L'a privit neclintit . . . Continu . . . Forțat,

dominant. Borea Curtev și-a coborât ochi. El, primul. A plâns? Parcă i-au tremurat o clipă firele din barba-i măturoasă . . .

— Ei, nu! Pentru alții scenele! Noțiunea Curteva era sinonimă noțiunei fapt.

— Ai spus că mi-ești nepoată. Nu cred: Te numești Maria Curteva? De unde numele acesta? Cine l'a purtat și cine-l mai poartă? Nici eu. O viață am fost un număr. Un număr de operetă mi-a fost viața. Mă identificasem eroului. Dar cred că nu eu am fost. Altul, altul! Ești fata fiului meu?

— Da.

— Cum se numea?

— Fedea Curtev. Fostul șamalan al Țarului.

— Care Țar? A existat un Țar? Unde?

— Acolo unde tu ți-ai lăsat urma trădării, bunicule, în Rusia.

— „Bunicule”? Ce este acest cuvânt? Există în grai?

—

— Da, ha, ha, ha. Ha, ha, ha . . . Ești nebună, nebună. Sunteți nebuni!

Râsul acela! Sonoritatea aceea fără ecou, seacă, sfredelitoare, inumană.

„E nebun”? Fără îndoială. Dar siguranța aceasta și modul de a ocoli pantele vorbirii? Nu, nu, e imposibil!”

— Am venit să te omor, bunicule. Știi, sunt Maria Curteva, sunt N.-21. Il cunoști, l'ai auzit . . . Da, și vreau să te omor. Eu, înaintea oricăruia. Nu Ceka m'a forțat. Ea mi-a dat un ordin ca oricare altul. Obişnuit.

Cu ochii în tavan, un chiromant nemışcat în clăbucii fumului de țigare, fără viață parcă, crescut acolo în lemnul scaunului, bătrânul pare că nu aude. Pauza ei îl deșteaptă.

— Da. Mai departe. Așa!

— Ești dușmanul nostru. Tată denaturat. Iți ponegrești copiii și idealul vieții. Ne disprețuești tu, care ne-ai deschis ochii și ne-ai îndrumat . . . Dar, la urma urmei, de ce te-aș judeca eu. Am venit să . . .

— Taci!

Un strigăt de fiară lovită. Un rostogolit de stânci imense. Pumnul lui lemos cade sec, formidabil, pe masă.

Se ridică dintr'o săritură sprintenă și mâinile-i lungi se crispează pe gâtul ei. Gât neted, luminos. Gât rar de rusoaică frumoasă; gât nobil ce nu are obiceiul îndoirii. Moale și catifelat, rotund și plin . . . Măinele lui pătrund ca niște bețe în vată. Ea nu s'a opus. N'a avut

timpul . . . A fost prea neașteptat gestul. Așa cum vezi vara trăsnetul pornind și nu te miști deși ai impresia că-ți va despica țeasta. Inchizi ochii numai. Aștepți și doza de groază te face să crezi că totul a durat ore întregi. Ea a închis ochii. Dar spania sufocării i-a pus tremur și fiori în membre . . . Cât a durat? Clestele de lemn dă drumul încordării. De ce? Aierul gălgâie în pept. Nu-i demnă victima de agresor? Nu mai are putere?

— Laș! Pha! . . . Suflarea obosită, scurtă, flutură firele albe . . . Dar să știi, fetiço, că Borea Curtev nu omoară decât pe cine merită asta din mâinile lui . . . Voi, nu, să știi! . . .

Se lasă moale pe scaun, își încolăcește brațele pe genunchi și privește lung, încordat, cu gânduri nebănuite în ochii verzi de iarbă ofilită. Maria Curtev a deschis ochii. Privește fix la moșneag. În așteptare și nu așteaptă nimic. Poate un ordin? Bătrânul a reușit să-i fure voința. El n'o mai privește. O are în posesiunea sa. O știe supusă acum. Nu, nu, se va opune din toată puterea ei. Trebuie să se opună . . .

— He . . . dar . . . știi că ești frumoasă, fetiço? Da, da, da! Frumoasă. O femeie frumoasă la Borea Curtev! Dar n'ai auzit tu că asta nu s'a întâmplat? Pe ce ai venit? Aaa! Să mă omori parcă ai zis . . . De ce n'ai făcut-o? Tac, bine. Va fi și asta. Nu însă înainte de a-ți dovedi ție și lor că Borea Curtev redevine om. Da, ești frumoasă. Vei fi deci a mea. Borea Curtev își reia viața și boeria părăsită, pentru două zile. Sau . . . Numai el își poate relua ce-a aruncat altădată. Lui nu i-se va opune nimeni. Nu va îndrăzni. Voi ați voit-o. Nu mai sunt nimic din ce-am fost. Ni-mic! Auzi? Veți ispăși voi . . . Mi-am adormit întregul omenesc din mine, mi-am închiricuit sufletul. M'am închinat unui idol trădător. Un crez mincinos al unei minciuni scabroase . . . Dar nu eu am fost acela, o repet. Altul. Nu recunosc nimic făcut de alt. Borea Curtev. Nicevo! Tac! Tu . . . vei rămâne două zile aici, la mine. Vei locui, mânca și trăi cu mine. În a treia zi îți voi pune un revolver în mână, voi întoarce spatele și tu vei împușca. Sau, vei pleca. Te privește. Înțelegi? Tac! . . .

Ultimele vorbe le aruncase plimbându-se nervos prin cameră. Il obosise atâta vorbă. O privește oprindu-se lângă ea. Îi așează mâna scheletică pe umăr, aceeași mâna scheletică, apoi încet, o coboară

de-alungul brațului ei inert până în dreptul mijlocului peste care își trece brațul tot cu aceeași încetineală studiată . . .

Ea, moleșită, cu muschii în completă delăsare și nervii oboșiți ca după o electrizare de scurtă durată ce lasă în carne furnicături de amorțeală, fără o reflecție, oarbă, supusă. Ochii, ochii aceia cu pâlpairi de verde enervant . . . Verdele acela înfricoșător de verde, neverosimil . . . N'o scârbesc de loc atingerile lui și nici buzele ce i-se lipsesc de față cu senzația unor prune afumate, nici pipăirile lui. Un suflu de aier călduț, îmbietor la somn și parfumat, se lasă din ce în ce mai opac peste creierul ei de cartofi purée. Da, iată, se uită în propriu-i cap și-și vede creierul din cartofi pisați . . . Pumnul de cartofi e sfredelit svăcnit, rar, de o lumină mică, mică . . . Luminița se repetă plictisitor de regulat. Ca un semnal. Un S. O. S. enervant. Un S. O. S. în pumnul de cartofi purée din capul ei. Și aierul acesta călduț . . . Aierul miștilor fără sfârșit, fugă nebună cu părul în vânt, o flacăra dogoritoare sus. Soarele. Soarele și luminița ce se ridică din creierul ei . . . Reitter! Uite și pe Reitter. Colacul brațelor lui . . . E așa de bine în brațele lui Fritz. Ea e toată o rugă. Și sângele și pântecul și gura ei. Toate sunt infiorate de nelămuritul ce-o încălzește, o arde, o sufocă. Nu gândește. Cum poate ea gândi cu creierul acesta de cartofi? Brusc lumina îi cuprinde întreaga cavitate plină cu pasta moale. Dureroasă ca un ghimpe înfipt brutae. Găl-găitcare ca un suvoiu. O clipită lumina orbitoare îi acoperă mai întunecos creierul. Apoi imagini în aralaușă se înfig crud. Imagini dure ca niști bulgări ce cad și pătrund ca'n pământ afânat. Care, care-i ultimul gând? Ah, da. Trebuie să mă opun, trebuie să mă opun, trebuie . . . S. O. S.-ul luminiței adresat voinței ei. Și greutatea asta pe pept ce nu-i dă aier . . . Gura și nasul apăsate de fire aspre, groase, cu miros de tutun și gust amar. Înțelege atunci totul. A, scărnavia! Sub elasticul chiloșilor niște obiecte dure ca degetele unei mâini dintr'un magazin ortopedic . . . Își reamintește perfect acum. Se înfiorară. Scârba i-se coboară în inimă. Raționează. Cu ultima putere lăsată de oboseală și înzecită de scârbă, îndoie brusc

genunchii, strânge mai tare ochii și izbește. Izbește dușmanul și izbirtura e disperată. Povara s'a rupt și s'a prăvălit pe parchet cu zgomot de scândură putredă și cu un gemăt slab. Atât. E liberă, respiră. Peltu-i se lărgește la infinit. Aerul colcăe în el. „Canalia, canalia bătrână!” Porcul hidos! Poșeta! Unde-i e poșeta? calculează săritura până la masă și înfrigurată, strânge metalul strălucitor, cald, salvator. Țintește. Ochiul ei însă se lovește de o grămadă inertă de ștofă neagră, colo, jos, lângă sofa de pe care îl zvârlise ea, fără suflu, gol de viață.

„Cum, mort?” Nu, nu se poate. Nu așa de repede, nu așa de repede. Se apropie. În semnul întunericului lăsat, barba lui răvășită nu mai lăsa să se vadă nici-o proeminență a feții. Vrea să pipăie și să stingă ochiul acela îngrozitor, pe amândoi ochii aceia vrea să-i stingă. E mort? Ei și? Le va zbura lumina moartă. Conduce încet luciul metallic aproape, mai aproape. Dar, i-s'a părut? Nu e deschis oare? A, cu atât mai bine, cu atât mai bine. Se apleacă mai mult. Ochiul lucește încetșosat și câteva fire din mustață tremură ușor. Vede! Și o privește fix. Fixitate de nebun . . . Și în tăcerea grea, apăsătoare, în atmosfera plină de imaginile scenelor petrecute care o priveau parcă, în atmosfera dimprejurul și din capul ei ce-o aduseseră pe prag de nebunie, încercata Maria Curteva, nu îndrăznește să tragă. Așteaptă vorba lui, ruga lui. Vrea să-l vadă la picioarele ei cersind iertare să-și răzbune prin înjosire înjosirea ei. Nimeni nu l'a văzut așa. Ea vrea să-l vadă după cum el a văzut-o desprinsă din cercul voinței ei. El nu se mișcă însă. Privește mereu. Nici nu clipește pleopa înpietrită. Maria întinde piciorul. Vârful pantofului atinge ștofa în dreptul unde bănuiește coasta. Și-n aceeași tăcere ce se prelungește, rar, depărtat, diavolesc, sfredelitor, vocea lui dură, ghintuită de aceeași siguranță:

— Trage! Dar trage odată, proasto! Iepure fricoș!

Contrastul violent dintre ce aștepta și ceea ce aude, îi răsucesc nervii dogoriți de varietatea chinului ca pe niște coarde uitate în toracele unei viori scorjite. N'a gândit nimic. Ce-ar fi putut gândi? Ar fi putut gândi?

A fugit. Clocotul din creierul ei nu cere decât un lucru, imperativ:

ruperea de acest tablou ce-l zgâlțâie și-l zdrențuește în fășii sângerânde. Mâna. Mâna lui îi stoarce creierul și carnea de pe ea și inima. Fuge. Dar tabloul e mereu lângă ea. Ii întoarce spatele luând altă direcție. Și acolo e tot el. Câmpul din spatele casei e plin de el. „Ce, câți sunt?” țipă ea odată cu carnea încrețită de spaimă. „Impușcă” se aude vocea lui. „Trage” îi pătrunde în urechi, acolo, în partea cealaltă. „Ha, ha, ha, proasto” răsună cavernos câmpul ce-i prinde picioarele în lațul cleios al noroiului. Inima nu și-o mai simte. Mai are timp, dealtfel, să se gândească la ea? Mâna înfrigurată strânge arma. Fierul îi frige palma. Fuge mereu. „Trage . . . trage”. Atunci arma pocnește. Țintește și trage disperată. Se întoarce și fuge. Din față Borea Curteva îi râde sfredelitor. „Trage . . . trage”. A, nu l-a omorât. Și ea trage. Se întoarce, vrea să fugă. El e în față. Iar trage și iar fuge. Vrea pocnitura surdă ce-o înebunește dar totodată îi dă beția scârpării și-i distramă frica de a fi singură cu el. Are nevoe de zgomotul ucigător. Nevoia elementului acesta imperios necesar stării ei e așa de culminant, încât epuizarea armei, îi scaldă tot corpul într'o sudoare rece. Desnădăjduită o zvârle în claia aceea albă de pe care nu i-se deslipesc ochii . . .

S'a trezit lungită jos, în noroiu. E lucidă. Toată mulțimea scenelor i-se revarsă în minte ca răsturnate dintr'o căldare plină. Le prinde fără șir și pricepe . . . Pricepe nebunia ei . . . Se detestă . . . S'a lovit de un par și a căzut. Nu simte nici-o durere. Bine, nu e mort. Il va ucide, atunci! . . . Acum iată-l. Țintit în frunte. Proiectilul a desfăcut și spulberat mari bucăți din craiu. În rană poate încăpea un pumn. Dar, totuși, așa de puțin sânge! De sub pulpana hainei descheiate se vede o mână strânsă concludiv pe revolver.

Curteva e atrasă de rana asta . . . E ceva mai tare decât ea, care o împinge. Înaintează, întinde mâna și pipăie sângele puțin. Sare, descordându-se ca un arz. Prin spate, brațe și intestine, prin tot corpul, i-a trecut o lamă rece . . .

. . . A doua zi Maria Curteva a urmat, ea singură, dricul „Țarului.” Preoți și flori.

Seara și-a slobozit în cap glonțele ce urma aceluia cu care plecase Borea Curteva.

Național-Socialismul german

(după cartea lui ADOLF HITLER: Mein Kampf.)

O necesitate firească de orientare în lume, ne obligă să învățăm a cunoaște mai de aproape nu numai popoarele cari trăesc în jurul granițelor noastre, dar și pe acele mai îndepărtate, cari însă — prin numărul mare al indivizilor ce le compun, prin gradul înalt de cultură și civilizațiune la care au ajuns, prin rolul pe care sunt chemate să-l joace în omenire — au de multe ori o influență de neînălțurat asupra vieții naționale a neamului din care facem parte.

Și chiar dacă nu ar fi totdeauna așa. Chiar dacă nu ar putea fi vorba de o influență directă ce s'ar exercita. Și în acest caz — față de adâncile experiențe sociale și politice ce se fac în unele state europene, precum și față de multiplele probleme, pe cari le avem de rezolvat noi singuri, și natural că am dori să știm cum le rezolvă și alții, — se impune o cunoaștere cât de sumară a vieții naționale a acestor popoare, mai ales când această viață se întâmplă să iasă cu violență din tiparele obicinuite în cari se scurgea până la un moment dat.

Din acest punct de vedere cred o analiză, cât se poate de succintă, a noilor principii, cari stăpânesc viața politică și socială a poporului german, nu poate fi cu totul lipsită de interes.

Dl. Rădulescu Motru, profesor de filosofie la Universitatea din București, a întreprins, la sfârșitul anului 1921 și la începutul anului 1922 sau, ca să fiu mai exact, între 15 Noembrie 1921 și 1 Martie 1922, o anchetă în Germania, pentru a se documenta asupra stării de spirit de acolo.

Constatările sale le-a consemnat într'o broșură intitulată „Încotro merge Germania de astăzi”? având subtitlul: *Scrisori dintr'o țară învinsă*.

În prefața acestei broșuri, autorul, anticipând asupra cuprinsului ei, declară că această anchetă l'a convins de sinceritatea regimului democrat din Germania, și că, dacă în Germania se va produce mai târziu vre-o schimbare de regim, aceasta se va face, tot spre stângă iar nu spre dreapta reacționară. Singură presa franceză, afirmă mai departe autorul, ar crede contrarul.

După ce constată (pag. 6.) că „două concepții de guvernare trec astăzi prin ultimele lor momente de efort, și că după cum va învinge una sau alta, vom avea o Europă naționalistă războinică sau vom avea o Europă nouă socialistă” afirmă că „Republica socialistă germană este la începutul unei direcții noi, care, dacă va rămânea, va schimba fața Europei mai întâi, iar apoi a lumii întregi.

Dar Dl. Rădulescu se mai convinge însă de un lucru și anume de existența a două Germanii. Una — după cum îi spune Dsale un german, cu crucea de fier pe piept, pe care l'a întâlnit în

restaurantul gării unui mic orășel din Prusia — (Pag. 14) „primitoare de toate aspirațiile și vândută jidanilor; cealaltă a Germanilor de baștină. Cea dântâi locuște orașele, sau mai bine zis furnică prin orașe; cea de-a două stă lipită de glie. Noi țaranii suntem adevărații Germani. Noi am creiat istoria germană; noi am spăimântat lumea cu virtuțile noastre războinice... Germania noastră, a țaranilor, este religioasă, monarhică și războinică, așa cum a cunoscut-o Tacit“.

„Cealaltă Germanie, n'o cunosc, nu mă interesează. Ne stăpânește acum, desigur; dar stăpânirea ei este vremelnică. Socialismul este o boală, atâta tot. Boala a început de când cu grămădirea populației spre orașe, de când cu înmulțirea fabricelor. Ea culminează astăzi sub protecția Francezilor.“

Alți germani însă vorbesc altfel. Citez dela pag. 20.

„Nu cunosc patria ca să fiu patriot; cunosc o muncitorime organizată într'un stat german, de-o camdată, până ce vom avea organizarea internațională. Patria mea nu este legată de un teritoriu; ea este în întreaga lume a muncitorilor“...bray Cluj

Am stăruit mai mult asupra acestei broșuri, pentru că în ea sunt puse față în față aceste două concepții de viață (diese zwei Weltanschauungen) ale Germanilor, care, intrând în luptă una contra alteia, a dus la victoria germaniei naționaliste și războinice asupra Germaniei socialist-marxiste și pacifiste.

Mișcarea politică, care a organizat și transformat în elemente luptătoare și ofensive toate aspirațiile Germaniei naționaliste, cari păreau înfrânte, la un moment dat, este: **Național-Socialismul german** de astăzi, al cărui intemeietor (vorbesc de mișcarea politică) este Adolf Hitler, actualul „Führer“ al Germaniei.

Personalitatea acestui conducător, care a întrunit în persoana sa consimțământul aproape unanim al celor 65 milioane de Germani, merită să fie cunoscută. Odată cu schițarea ei, vom arăta în linii generale și principiile politice, cari constituiesc național-socialismul german.

Hitler s'a născut în orașelul Braunau (Austria de sus) pe In. Tatăl său a fost funcționar vamal.

Hitler consideră ca o indicațiune fericită a providenței faptul de-a se fi născut în acest oraș dela granița a două state germane, a căror unire într'un singur stat va fi unul din principalele scopuri ale vieții sale.

„Gleiches Blut gehört in ein gemeinsames Reich“, strigă el, fixând prin aceasta unul din punctele de program a mișcării național-socialiste. Germania, zice el, nu are dreptul să adopte

nici o politică de expansiune colonială, până ce nu a cuprins în hotarele sale pe ultimul german. Abia după ce imperiul n'ar mai putea asigura pâinea de toate zilele fiilor săi, abia atunci — din nevoia în care s'ar găsi propriul tău popor — s'ar naște dreptul, justificarea morală, de-a căuta să câștigi noi teritorii pentru a asigura existența națiunii.

Fire neastâmpărată, în vecinică ceartă și discuție cu ceilalți prieteni de copilărie, găsește într-o ediție populară a istoriei războiului franco german din 1870, pe care o descoperă în biblioteca părinților săi, o lectură extraordinară de potrivită pentru temperamentul său. El declară că această lectură s'a transformat în sufletul său în cea mai intensă realitate sufletească pe care a trăit-o.

Tatăl său voia să-l facă funcționar. El însă simțea atracție pentru pictură; iar în liceul real din Linz, pe care totuși a trebuit să-l cerceteze câțiva ani, el arată — sub inspirația profesorului său de istorie. Dr. Leopold Pötsch — mare predilecție pentru geografie și istorie universală. Învață să deosebească în istorie forțele care dau naștere evenimentelor istorice, iar studiul istoriei universale îi va servi de acum înainte ca un îndreptar permanent pentru activitatea prezentului menită să devie istorie, adecă pentru politică.

Devine naționalist fanatic ajungând în curând la convingerea că dinastia Habsburgilor trădează — din interese personale — interesele permanente ale Germanilor din Austria, consimțând anume la slavizarea imperiului, și vede mai târziu în asasinarea prințului moștenitor Franz-Ferdinand o răsbunare a zeitei Dreptății.

El iubește Austria lui germană și urăște de moarte imperiul habsburgic.

La 13 ani pierde pe tatăl său, după alți doi ani pe mamă sa. Rămas singur, pleacă la Viena cu un geamantan în mână, dar cu convingerea ne-strămutată de-a smulge destinului „ceva“ și pentru el.

Timpul petrecut la Viena devine hotărîtor pentru întreaga sa dezvoltare sufletească de mai târziu. El singur zice; „In dieser Zeit bildete sich mir ein Weltbild und eine Weltanschauung, die zum granitenen Fundament meines derzeitigen Handelns wurden. Ich habe zu dem, was ich mir so einst schuf, nur wenig hinzulernen müssen, zu ändern brauchte ich nichts. Pag. 21.“

Refuzat de către Academia de Pictură, care-i descoperise un incontestabil talent pentru arhitectură dar nu pentru pictură, el trebuie să-și câștige existența în Viena ca lucrător de ocazie, lucrător auxiliar, precum și ca aquarelist.

Pus, la această vârstă, în contact direct cu întreaga lume muncitorească din Viena, cunoscând de-aproape, prin experiența sa personală, mentalitatea și condițiile materiale de trai ale acestei muncitorimi, Hitler ajunge la studiul practic și teoretic a tuturor chestiunilor mun-

citorești, pe cari le aprofundează și le cercetează cu o râvnă și cu o competență uimitoare.

Cu toată simpatia sa pentru aceste clase muncitoare (cărora în fond le aparține. *Seine persönliche Gleichung*“ cum ar zice sociologul Oppenheimer), pentru cari găsește accente din cele mai sincere și mai puternice, atunci când le descrie mizeria lor, el este în permanență jignit de lipsa de naționalism a acestei clase. Și nu-și poate explica înde-ajuns cum poate cădea cineva atât de jos, încât să-și renege națiunea din care face parte și să nu aibă nici un respect pentru nici o instituție de nici o natură a popoului din care face parte.

Explicația pe care și-o dă și convingerea la care ajunge constituie sâmburele doctrinei sale politice de mai târziu a: **Național-Socialismului.**

Clasele muncitoare, zice el, trebuiesc din nou **naționalizate.**

Dar această chestiune a naționalizării claselor muncitoare este în primul rând o chestiune de creare a unor condițiuni sociale sănătoase, drept bază pentru posibilitățile de educație a fiecăruia. Căci numai cine are posibilitatea de-a cunoaște prin educație și școală mărirea culturală, economică și în special cea politică a patriei sale, numai acela va putea simți acea mândrie lăuntrică de-a aparține popoului din care face parte.

Un publicist român, F. Aderca, într'un volum intitulat „Oameni excepționali“ se ocupă între altele de situația din Germania înainte de Hitler. El spune că germanii trăiau într'o poziție nefirească, oblică. Dă exemplu cu președinții social-democrați în fruntea tuturor instituțiilor republicane și cu un mareșal de-al Kaizerului în fruntea Statului (Pag. 75).

Hitler împacă aceste două contraste, aceste două antiteze într'o sinteză superioară. Păstrează socialismul claselor muncitoare ca mijloc de luptă pentru îmbunătățirea condițiilor de existență ale lor, dar le cere să se integreze în corpul națiunii întregi, să devie naționale, iar pe de altă parte afirmă că **Naționalism care să cuprindă numai anumite clase nu există.**

În general socialismul primește în doctrina național socialistă a Germanilor din ce în ce mai mult sensul unei concepțiuni de viață, a unei atitudini sufletești a individului față de societatea în care trăește și înseamnă în acest caz, primatul intereselor colectivității asupra intereselor individului. Devine aproape identic cu ceea ce numește Oswald Spengler „*preussischer Geist*“, înțelegând prin acesta subordonarea oarbă a intereselor individuale intereselor colectivității.

Atribue social democratismului, în a cărui conducere Hitler descoperă mai cu seamă evrei, această rătăcire a maselor muncitorești, și de aceea toată ura lui, toată forța lui gigantică de agitație se îndreaptă contra acestuia. Căci Hitler este om de acțiune. Odată descoperită cauza răului, el întrebuințează toate mijloacele pentru

a-l înlătura. Nimic nu-l poate abate pe de drumul apucat, Singur contra unei lumi întregi, el acceptă lupta, având convingerea că va isbuti.

Lucrător el însuși, caută să convingă pe muncitorii cu cari se găsește întâmplător pe șantier despre dreptatea convingerilor sale.

Este huiduit, este îndepărtat cu forța din mijlocul lor. Dar aceasta nu-l descurajează. După o desperare, care ține câteva ore, reia din nou acțiunea sa cu o îndărătnicie drăcească. Caută ocupație în altă parte, pe alt șantier, și încearcă din nou să convingă și să readucă la naționalism pe muncitorii stăpâniți de social-democratism.

Invață tactica de luptă a social-democraților, tinde să pătrundă firea omenească, dovedindu-se mai târziu un adânc cunoscător al psihologiei maselor populare.

Conceptiei de viață a social-democratismului el îi opune o nouă concepție de viață, despre care voi vorbi mai târziu, accesibilă în fond marilor mase, egal de brutală în afirmarea ei, și de-o exluzivitate și de-o intoleranță cel puțin la fel cu a marxismului.

Tot acum studiază mișcările politice ale naționalilor germani ai lui Schönerer și socialismul creștin al lui Lueger.

Din insuccesul celui dintâi și marea popularitate a celui din urmă își dă seama de importanța elementului social într'o mișcare politică menită să cuprindă întreaga națiune. Numai o mișcare, care este purtată de valurile marilor mase ale poporului, poate deveni o mișcare cu urmări politice importante și poate asigura izbânda unor noi idealuri.

Paralel cu acest învățământ intuitiv și teoretic al problemelor muncitorești, al tacticii de luptă, a psihologiei mulțimei, el participă ca spectator la lucrările parlamentului austriac.

La început îl indignează faptul că nemții, conducătorii imperiului austriac sunt aici în minoritate și că în acest parlament se vorbesc toate limbile din lume.

Instinctul său de conservare națională — după cum mărturisește singur — îl face să urască o instituție unde nația lui în loc să fie reprezentantă, era în continuu trădată.

Căci despre națiunea lui are o idee de tot orgolioasă. Numai colonizarea unor ținuturi cu elemente germane a procurat cauza istorică pentru formarea imperiului habsburgic, zice el. Si numai această populațiune germană a fost forta care a ținut la un loc această formațiune politică hibridă, care a fost Statul austriac.

Mai târziu urăște institutia, aceasta a parlamentului și din alte motive. În parlament, zice el, toată lumea vorbește, toată lumea votează, dar nimeni nu e ținut să răspundă de efectele și urmările votului său. Orice om cuminte se pierde în această masă amorfă, proastă și lașă, după cum o numește el.

În locul parlamentului el propune democrația adevărată germanică, cu libera alegere a unui conducător (Führer), care însă rămâne

răspunzător pentru toate actele sale.

Acest principiu al răspunderii pentru actele sale, ar trebui să stăpânească viața unui popor în toate domeniile ei.

În 1912, când părăsește Viena și trece la München în Germania, ideile sale politice sunt definitiv fixate și ele vor forma baza mișcării intitulate „Național-Socialism“.

Toate aceste teorii politice le încadrează apoi într'un sistem, într'o concepție generală despre lume, care stă la baza tuturor actelor sale și care se poate rezuma cam în felul următor:

Natura nu cunoaște decât lupta sălbatecă pentru existență și în acest scop produce exemple tot mai perfecționate, tot mai adaptate pentru această luptă.

Acelaș pământ a fost dat tuturor viețuitoarelor spre a se hrăni, iar natura nu face decât să privească la libera desfășurare a forțelor fiecărui. Cel mai curajos, cel mai harnic obține dela natură, ca cel mai iubit copil al ei, dreptul de-a trăi.

Căci la sfârșit învinge vecinic setea de-a trăi. La flacăra ei se topește așa numita umanitate, expresiune a unui amestec de prostie, lașitate și închipuire îngâmfată.

Luptând se perfecționează omul.

În luptă vecinică a crescut și s'a dezvoltat omenirea.

De-aceea Germanii, în loc să se ocupe cu îmbunătățirea rasei câinilor și cailor, să se ocupe cu îmbunătățirea rasei lor proprii și să-și cultive virtuțile pe care le are rasa Germanică, evitând cu desăvârșire încrucișările cu rase inferioare, care strică sângele și anihilează instinctul de conservare al rasei.

Aceasta este apărarea acelu „deutsches Volkstum“ care transpusă în lupta politică de fiecare zi și cu mijloacele de agitator cu desăvârșire excepționale ale lui Hitler, a dus la cunoscuta mișcare antisemită, menită să popularizeze numele Führer-ului în cele mai largi părți ale poporului.

Voind să fixeze liniile mari ale politicii externe, de care depinde în mare parte și evoluția ei internă, Hitler pleacă dela următoarele considerente:

Germania ocupă un teritoriu foarte mic în raport cu numărul locuitorilor ei. Ea se va vedea curând nevoită să procure fiilor ei pâinea de toate zilele.

Și atunci nu pot fi decât patru soluții:

1) O împiedecare artificială a nașterilor. Aceasta însă contrazice principiul natural al selecțiunii celor mai buni dintre cei născuți.

2) Colonizările interne (teoria sociologului Oppenheimer) ar asigura viitorul numai pentru câteva sute ani în care timp națiunea, crezând în ideia unei păci eterne, ar pierde din vigoarea necesară luptei permanente și inevitabile pentru viață pe care trebuie s'o dea.

3) Politică colonială, cum a fost cea pe care

a făcut-o Germania până în anul 1914. Aceasta însă duce fatal la război, deoarece lovește în interesele altor țări industriale, iar în acest caz, Germania avându-și baza în Europa și teritoriul ei fiind incomparabil mai mic ca al celorlalte mari națiuni ar trebui să lupte după cum e și cazul — în condițiuni extrem de nefavorabile.

4) Cea mai bună politică externă rămâne tot aceea, care tinde la câștigarea de noi teritorii în Europa, pentru hrana populațiunii, căci „die Natur kennt keine politischen Grenzen“ și în acest caz spada premerge plugului.

Aceste teritorii însă nu se pot câștiga decât pe seama Rusiei Sovietice și a Statelor baltice.

În politica externă deci tendința Național-Socialismului German este:

Strângerea tuturor germanilor într'un singur imperiu.

Înfrângerea Francezilor, dușmanul lor secular, „dieses der Vernegerung anheim gefallenen Volkes.“ cum se exprimă Hitler, și asigurarea graniței dinspre Rin și apoi hegemonie europeană și expansiune către est.

După unele informațiuni apărute recent în ziare ar urma să fie eliminate din edițiunile viitoare ale cărții lui Hitler, acest fel de aprecieri ofensatoare la adresa Francezilor.

Nu este locul aici, căci ne-ar duce prea departe, să examinăm și mijloacele propuse de Hitler pentru realizarea acestor scopuri politice îndrăznețe.

Trebue să remarc însă că atitudinea sa în această privință ca Führer al Reichului este destul de iscusită, așa bună oară, răspunzând feliicitărilor primite dela corpul diplomatic cu ocazia anului nou (1935), afirmă că nici o națiune nu simte mai intens nevoia de pace decât poporul german.

Infiltrând în sufletul fiecărui german asemenea idealuri, fiecare va simți „dass in einer Welt, in der Planeten um Sonnen kreisen, Monde um Planeten ziehen, in der immer nur die Kraft Herrin der Schwäche ist und sie zum gehorsamen Diener zwingt oder zerbricht, für den Menschen nicht Sondergesetze gelten können.“

În 1914 la izbucnirea războiului mondial, întră ca voluntar în armata germană și luptă 4½ ani pe frontul francez. Odată a fost rănit, iar pe la sfârșitul războiului era să-si piardă ochii în urma unui atac cu gaze otrăvitoare.

Atribue catastrofa militară a Germaniei din Noembrie 1918 dușmanilor interni ai Germaniei: socialistilor de toate nuanțele și influenței Evreilor.

Pentru distrugerea acestor dușmani se aruncă în 1919 în luptă, întrând într'un partid politic (Deutsche Arbeiterpartei) compus din 6 înși. (numit și Sechs-männerpartei).

Vestitele sale trupe de asalt nu sunt la început decât cei câțiva tineri cari aveau menirea de-a supraveghea ca adunările convocate de această grupare să nu fie împrăstiate.

Odată cu dezvoltarea mișcării național-so-

cialiste capată și aceste „trupe“ importanța care li se cunoaște.

Extraordinarului său talent de propagandist și credinței nestrămutate în idealul ce și-a fixat, ambele unite cu o putere de voință în adevăr fenomenală în ce privește urmărirea scopurilor sale, apoi existenței și acelei Germanii naționaliste, despre care am amintit la început — deși Hitler nu s'a adresat direct decât muncitorilor germani, pe vremea aceea toți marxști, începând prin a fi bătut și aruncat afară din salele unde se țineau adunările lor și sfârșind prin a-i ține pironiți ore întregi sub puterea magică a cuvântului său — tuturor acestor factori se datorește succesul aproape unic al acestei doctrine politice.

Natural acest succes se datorește și acelor elemente sufletești ale rasei germane, pe cari le-a exaltat în sufletul fiecărui german, actualul Führer.

A început — după cum spune el — să înoate contra apei, pentru ca să fie observat mai bine. După scurt timp, mișcarea lui a format un colț de stâncă în albia râului, de care se frângeau valurile acestuia. Mai târziu stânca a fost prefăcută într'un dig care a oprit și a dat cu totul altă direcție apelor.

Idealul lui este **das Volk und das Vaterland** El nu urmărește în viața publică realizarea imediată a unor instituțiuni sau a unor idei abstracte, cari s'ar putea traduce în practică prin simplă legiferare.

Ceia ce urmărește el și ceea ce dă în parte un caracter cu totul idealist luptei sale politice este mai întâi realizarea unei anumite stări de spirit la întreg poporul german, a unei singure atitudini sufletești față de marile probleme ce se pun în prezent pentru această națiune, atitudine care să corespundă în mod intim tuturor calităților și năzuințelor de rasă ale Germanilor.

Nu legiuitorul ci spiritul public să creeze instituțiile de cari se va simți nevoia.

De exemplu el îl vrea pe German așa cum a fost: războinic, dornic de afirmare în lume cu arma în mână. Și atunci întrebarea nu trebue pusă: „Wie fabrizieren wir Waffen“ ci „Wie erzeugen wir den Geist, der ein Volk befähigt, Waffen zu tragen?“ Wenn dieser Geist ein Volk beherrscht, findet der Wille tausend Wege, von denen jeder bei einer Waffe endet.“

Statul — după Hitler — nu este decât un mijloc pentru ajungerea unui scop. Iar acest scop rezidă în păstrarea și promovarea fizică și sufletească a unei comunități de ființe de același fel; — a unei națiuni.

Un stat va fi bun sau rău, nu după gradul de cultură sau însemnătate politică în raport cu celelalte state, ci această calitate a statului se va măsura exclusiv după gradul în care el este de folos națiunii cuprinse în marginele sale.

De aceia mișcarea național-socialistă nu urmărește crearea unei monarhii sau întărirea unei republici, ci crearea unui **Stat German**,

adecă crearea unui Stat, care să cultive și să promoveze calitățile rasei germane.

Imperiul german trebuie să cuprindă în el pe toți germanii „mit der Aufgabe, aus diesem Volke die wertvollsten Bestände an rassischen Urelementen nicht nur zu semmeln und zu erhalten, sondern langsam und sicher zur beherrschenden Stellung emporzuführen“.

De multe ori el își dă seamă de această exaltare a calităților de rasă ale Germanilor. Dar penru a-i ridica pe Germani din nou la acea încredere de sine, pe care au avut-o înainte și în cursul războiului mondial, el crede această exaltare absolut necesară. Căci zice el: „Die grössten Umwälzungen auf dieser Erde wären nicht denkbar gewesen, wenn ihre Triebkraft, statt fanatischer, ja hysterischer Leidenschaften, nur die bürgerlichen Tugenden der Ruhe und Ordnung gewesen wären.“

Iar mai departe: „Wer glaubt, dass unser Volk aus unserer jetzigen Erziehungsarbeit zur Ruhe und Ordnung die Kraft erhält, eines Tages die heutige Weltordnung, die Kettenglieder unserer Sklaverei den Gegnern ins Gesicht zu schlagen, der irrt bitter.“

Nur durch ein Übermass an nationaler Willenskarft, an Freiheitsdurst und höchster Leidenschaft wird wieder ausgeglichen werden, was uns einst fehlte.

★
Scolii îi cere educație fizică și numai după aceasta educație sufletească și intelectuală. Educația publică (și după ce copiii au părăsit școala) intră în atribuțiunile Statului. De aici nevoia de-a supraveghia presa, care completează cultura primită în școli a fiecărui cetățean. Iar armata este ultima treaptă în educarea fiecărui fiu al națiunii. Abia după terminarea serviciului militar devine cetățean german — după Hitler —, acela care până atunci nu fusese decât un „Staatsangehöriger“, după cum „Staatsangehörigin“ rămâne fata germană până la mărirea ei cu un „Staatsbürger“.

Căci numai după terminarea serviciului militar i se acordă în modul cel mai sărbătoresc unui tânăr sănătos și imaculat cetățenia germană.

Aceasta este cea mai de valoare diplomă pe care o poate primi în viața lui pământească.

Cel ce o primește trebuie să fie atât de mândru de ea încât să prefere a fi măturător de stradă, dar cetățean al imperiului german, decât rege într-o țară străină.

Național-socialismul este contra guvernării statului prin Parlament. El consideră această instituție contrară naturii lucrurilor. Peste tot, întreagă cultură umană este produsul activității creatoare a unor indivizi determinați. Numai în conducerea supremă a unui stat este hotărîtor principiul valorii majorităților, care otrăvește apoi de-acolo de sus întreagă viață socială.

Cea mai bună constituție și formă de stat este aceea, care permite celor mai bune capuri să ajungă la influență și conducere în stat.

Statul etnic (der Volks-staat) nu are, începând cu comuna rurală până sus la conducerea lui supremă, corpuri reprezentative, cari să hotărească prin majoritate de voturi, ci numai corpuri consultative cari ajută pe conducătorul pe „Führerul“ ales cu sfaturile lor și își impart între membrii lor obligațiunile ce au de îndeplinit.

Toate aceste sunt însă numai desiderate ale Național-Socialismului, urmând ca ele să fie realizate în mod treptat; căci nimeni nu trebuie să-și închipue — adaugă Hitler, — că ajunge să scoți dintr-o servietă un proiect de constituție pentru a-l putea impune unei națiuni printr'un simplu decret.

Din acest puțin cât am putut spune, cred că se poate trage concluzia că național-socialismul german este o mișcare de înviorare, de renaștere a încrederii poporului german în puterile și calitățile sale de rasă și de exaltare până la narcisism a acestor calități.

Cum și cât va putea fi menținută și alimentată această mișcare, este o chestiune de viitor. De-oamdată dânsa solidarizează o întreagă nație care urmărește cu toate puterile ei, amplificate de elanul acestui efort, noul ideal de afirmare și izbândă a energiei germane.

Dar Hitler mai spune: „Staatsgrenzen werden durch Menschen geschaffen und durch Menschen geändert.“ și acestui strigăt îi răspunde din toate țările ce se simt vizate un enorm sgomot de arme și de pregătiri de război.

Iar la orizontul întregii Europe apare din nou spectrul monstrului menit — după Hitler — să asigure selecțiunea omenirii.

St. Ieșanu.

Catren

Am făurit din plângeri, tristeții mele, vise...
Icoanelor, în sufler, las căile deschise
Și gândurilor tainice, drum nou să pot deschide
Ecurile altei lumi le'nchid în crisalide...

Gh. Mojiu

Pragul vieții

*In priveliști subțiate:
arbori, ce duc — jălbi pe sus —
smocuri verzi sub ceruri plate;
crai în purpur spre apus;*

*ierburi prinse sub călcâie:
avântați, spre cer deschis,
tânări nestruniți în brăie
săgetează, grei de vis:*

*joc vibrant între coloane
— lemnul codrilor de tag —
curs de ape cu bulboane,
în uitat arhipelag;*

*fund de zare florentină,
furci caudine, adăstând
cele așchii de lumină,
să le frână, rând pe rând.*

P. Bogdan

Clipe

*Noaptea cade neagră ca păcatul
Și, de-alungul uliții, strident,
Vântul toamnei și-a început oftatul
Alurând bolnav, ca un dement.*

*Joacă umbră'n colțuri taciturne,
Fantomatic noaptea le-a creat,
Ca în viziunile nocturne
Ale unui suflet sbuciumat.*

*Și, pe când, prin besnă, cătră casă
Trec cu pașii repezi și târzii,
Peste strada tristă și retrasă
Ploaia picură melancoliei.*

Dem. Basarabeanu

Cântec

*Prin zile cu soare,
In mine cobor;
Mi-e viața ninsoare
De cântec și dor.*

*Prin seri de leșie,
Mă'nalț către cer;
Și ceru-mi îmbie
Poveri de mister.*

*Cu sufletul pur,
Misterul îl rup;
Sunt luntre pe azur,
Cu ancora'n trup. . .*

Gh. Moțiu

Politicul și economicul

Situațiunea prezentă, se caracterizează printr'o generală revizuire a tuturor conceptelor politice-economice sau administrative. Revizuire, readaptare, reformare, iată principiile de bază ale acțiunilor contemporane. Problema n'ar merita o cercetare serioasă dacă aceste transformări ar duce la clarificări, la pozițiuni favorabile de acțiune și progres. Din păcate se generalizează din ce în ce o confuziune care va duce în chip fatal la un rezultat negativ. Se răstoarnă o ordine trecută care nu mai poate aduce tot ce a dat, dar în schimb se fac experiențe cari duc la pierderea încrederii în posibilitățile de realizare a propriilor noastre forțe. Și ca să ilustrăm realitatea afirmațiunei noastre, să privim cele două concepte de bază ale colectivității în viață și evoluția ei: politicul și economicul.

Politicul, haina pe care o îmbracă în toate timpurile Statul în acțiunea sa; economicul, rezultanta tuturor eforturilor în vederea unui rezultat, consecința observațiunii și activității omenesti. Aceste două concepte de maximă importanță sunt astăzi în situațiunea unor experimentări fără sfârșit. Uzura lor pare imperceptibilă, dar consecințele nu atât de îndepărtate și mai ales îndoiala, care din ce în ce devine mai profundă, sunt rele a căror urmări nu le putem preciza. Dacă privim politicul constatăm o totală dezorientare și o perioadă de experimentare a cărei durată pare a fi de nelimitat. Să cercetăm în Europa situațiunea actuală.

În primul rând în republica Sovietică, politicul se află în plină experimentare. Dela integralul marxism, abandonat de Lenin în 1921, este greu să definim politicul. În regimul bolșevic Statul apare autocrat desăvârșit, avem dictatură militară, organizare cooperatistă și într'un sens avem un capitalism de Stat, întrucât masa producătoare nu participă la repartizare nici în proporție cu numărul brațelor de lucru, nici în proporție cu valoarea muncii după Marx. Repartizarea se face mai mult ca oricând arbitrar, se realizează asigurarea unui minimum de existență prin nesocotirea valorii umane.

O altă țară în care politicul se află într'o experiență, este Italia. Fascismul creat și susținut de o personalitate excepțională, își face așezarea definitivă pe concepția inițială a Statului corporativ al lui L. Duguit.

Dar până în prezent nu putem vorbi de o deplină clarificare a problemei pentru faptul că partidul fascist este cel care trebuie încă să susțină și să asigure existența principiului corporatist care n'a parvenit să devină o realitate de sine stătătoare. Concepția noului Stat este prea legată de o organizare politică și de un om, pentru ca să putem stabili ca îndeplinită pe deplin forma noului Stat. Elementul volițional, su-

veranitatea, în speță guvernământul, duc la o confuzie cu Statul, care își pierde astfel una din atributele esențiale, aceea de a fi o permanență deasupra realităților omenesti. Perpetuitatea care trebuie întotdeauna să fie caracterul de bază al unui Stat, apare cu totul relativă. Noua formulă de revizuire a Statului-națiune sub forma corporatistă este încă o experimentare a căror rezultate nu pot îndritui afirmarea unei definitive așezări a noului concept de Stat.

O altă țară în care politicul se află în plină transformare, este Germania. Național-socialismul identificat deplin cu națiunea Statului, aduce prin această revizuire o experiență similară cu cea italiană în ceiace privește călcarea sensului noțiunii democratice a Statului. Imposibilitatea existenței unei minorități, așezarea dreptului celor mai tari la baza noului Stat german, e departe de a găsi orice trănicie în fața viitorului. Experiență ce caracterizează o perioadă de tranziție. Dealtminteri un regim democratic în adevăratul înțeles n'a ființat în Germania de după război. Național-socialismul a grupat toate curentele germane în vederea unei supremații, care constituie ideologia Germaniei actuale. Problema politicului este subsidiară în fața acestui țel, iar disciplina colectivității apare ca o garanție de reușită.

Singurele țări cari par a nu căuta revizuirea conceptului politic sunt Anglia și Franța. Cât privește noile democrații, constituite în urma marelui război, problema nu se poate pune, întrucât o garanție și însăși ființa lor își găsește condiționarea în regimul democratic, care constituie liniștea și forța lor.

Anglia pare a nu fi schimbat întru nimic conceptul asupra politicului; acelaș echilibru imuabil pare a governa și în prezent. Totuși o analiză comparativă cu epocile anterioare, va arăta profunde modificări de mentalitate a colectivității engleze. În ceiace privește Franța, politicul trece print'o criză temporară, a cărei remediere nu va fi în reforma Statului cum o preconiza Dl. G. Dcumergue, ci numai puternicul civism și valoarea individualității franceze va înfrânge obstacolele actuale.

Din scurta cercetare, am putut sesiza transformările și experimentările în care se află politicul. Politicul a fost în ultima vreme pus în comparație cu economicul. Unii au susținut o supremație, alții cealaltă. Intre politic și economic nu poate exista o superioritate sau inferioritate. Aceste două concepte de bază se completează. Ele sunt două aspecte ale aceleiași noțiuni, din cari derivă: Statul. Deci subiectiv se face interpretarea unuia din aceste concepte, punctele lor de atingere sunt o colaborare strânsă și nici decum o desarmonie. În acest sens politicul cons-

tituind cadrul legal, iar economicul acțiunea productivă.

Statul, în sensul democratic al noțiunii, reglementează prin aceste fundamentale concepte existența sa, fiind un scop și în același timp un mijloc pentru colectivitatea sa. Deci este o iluziune susținerea unei superiorități acolo unde nu poate fi. Dacă factorii reprezentativi ai acestor concepte sunt slabi sau incapabili, aceasta duce la un desechilibru în care principiile nu pot fi atinse; schimbați oamenii, dar nu dărâmați principiile!

Dacă cercetăm economicul în colectivitățile amintite la început, găsim aceiași nesiguranță, desorientare și continuă experiență, ce constituie baza desechilibrului actual. Problema economică constituie astăzi un mister de nepătruns pentru colectivitățile actuale.

Desorientarea totală în care ne aflăm este atât de evidentă, încât orice analizare a ei pare de prisos. Lupta se dă fără încetare pe un front de partizani ai vechilor doctrine față de reformatori. Forme de protecționism din ce în ce mai excesive, organizarea unei quasi-autarhii par a fi noile comandamente economice. Însăși Anglia a pășit în această direcție în urma noilor măsuri de protecționism; ceva mai mult: noile proiecte ale D-lui G. Eliott tind la crearea unei proprii agriculturi. Imposibilitatea unei soluții împăciuitoare apare din ce în ce mai evidentă, prin tendința generală de a proteja economiile naționale și de a reduce pe cât posibil importurile.

În fața acestei conjuncturi defavorabile ce măsuri se iau?

Se încearcă o sumă de teorii, experiențe fără rost, cari n'aduc decât o agravare și mai mare a situațiunii prezente. Legile naturale sunt mereu nesocotite, în locul unei munci serioase, a unei analize și a unei laborioase cercetări a trecutului, avem rețete cari pe cât de sugestive pot părea, rămâne că experiența să le arate sub adevărata lumină. Imaginația poate construi cele mai atrăgătoare sisteme. Atât timp cât ele rămân produsul unor premise neverificate, toate reformele și încercările rămân în forma unui provizorat pe care numai timpul îl poate defini.

Ori, în situațiunea prezentă nu putem continua acest provizorat al formulelor atrăgătoare. Să părăsim domeniul experiențelor atât de puțin îmbucurătoare. Ce trebuie schimbat nu este principiul, care s'a verificat prin timp, ci mentalitatea care fiind a noastră, n'o putem sesiza în justa ei măsură. În locul îngrădirilor continue, să deschidem în față orizontul unei colaborări reale, pe bazele vechilor principii cari adaptate noiei unități mai largi, să reînceapă un ciclu de progres și civilizație. Să părăsim indolența caracteristică omului obosit. Lupta cu natura totdeauna a creat, contemplația a adus regres. Reintroducerea adevăratei competențe și desăvârșirea reală a spiritului, ne vor da forțe și o vigoare care ne va permite să părăsim acest declin spiritual în care ne sbatem.

Cirus Spiride

Statornicie

Celei duse. . . .

Prin plopii desfrunziți, durerea și cerne
Al iernei aspru vânt și pe'ndelete
Gherar, — ca și uitarea — pe-a lor plete
Din nouri, grei, de plumb, fulgi albi așterne,

*

Pe-un loc viran, copiii cete-cete
Au început zăpada să adune
Să facă-un om. . . . Pe stradă, o minune
De față trece . . . . și-apoi alte fete!

*

Și noaptea vine. . . . Nebăgat în seamă,
Orașul își închide încet ochii. . . .
Ascult, s'aud foșnirea unei rochii. . . .

*

Nimic!.. și-atunci, tot tu, din vechea-ți ramă
Cobori, o suflet bun, din vreme bună
Să-mi zici, ca altă dată . . . „noapte bună!“

Ioan J. Bănățeanu

E iarnă și'i pustiu! . . .
 Copacii au albit de așteptare
 După un snop de raze, rupt din soare!
 În parcuri canapeaua-i troenită,
 (Excluse sunt căderile'n ispită)
 Sub cer de plumb, orașul hibernează,
 Și oamenii, cu ochi deschiși, visează
 Povești din alte țări, pe unde marea
 Deschide sezoniștilor cărarea!

E iarnă și'i pustiu! . . .
 Și eu, încerc să scriu
 Lunara osândire perimată,
 Ce'i botezată „Cronică rimată“!
 Un moft banal, un „ce“, care se zbate
 În gama alb și negru, dând în toate!
 Ce pagină stupidă! . . . Ea îmi cere
 Să am pe buze-un veșnic strat de miere;
 Să îmi prefac sărutu'n mușcătură,
 Și-otravă să ascund mereu în gură.
 Să nu iubesc nimic, dar să declam
 Că cel mai heruvinic suflet am!
 Din francmazon să deviu ortodox,
 Și, ca o invitație la fox,
 Să scriu, ca toată lumea să o știe,
 Că în Arad, eu vreau Mitropolie! . . .
 Să scriu, ca Strunga lui Slăvescu, din Paris:
 „O, mon amie, ești singurul meu vis“!
 Ca din Berlin, să-i scriu lui Tătărescu!
 „Ori eu rămân, ori pleacă V. Slăvescu“!
 Lui Mihalache să-i fiu pantalon,
 La Vaida să joc rolul de baston,
 Mania să mă ia, mere de stup, . . .
 Să fiu, precum vedeți, ca orice „Lup“.
 Stupidă meserie! . . . și'i pustiu! . . .
 La „Cronica rimată“ nu mai scriu
 Încerc ca să deviu ceiace sânt:
 Un glas într'o frântură de pământ,
 Să cânt povești din țări, în care marea,
 Deschide sezoniștilor cărarea.

Nu-i iarnă! . . . nu-i pustiu! . . . totu-i părere!
 Stau în hamac, sub umbra de zorele,
 Iubita mi se scaldă toată'n ochi
 Și eu îi fur tot trupul de sub rochi!
 Fă, și tu, cetitor, fă ca și mine:
 Puțin să'ți pese de ziua de mâine:
 Ești încă azi în viață, bea și cântă! . . .
 Nu ești poet! . . . El, prostu, să frământă!

Pan

Cărți-Reviste

„Mite“, roman de Eugen Lovinescu. Editura „Adevărul“, București.

După puternicul studiu al dlui G. Călinescu despre viața lui Eminescu, d. Eugen Lovinescu vine cu o veritabilă spovedanie intimă, transpusă la viața nefericitului poet al veacului trecut. Cetitorii romanelor dlui Lovinescu, familiarizați cu felul de gândire al noului romancier din str. Câmpineanu, se vor vedea obligați la o strânsă legătură între acțiunea penultimului roman „Firu'n patru“ cu romanul despre care ne ocupăm aici.

„Mite“, e romanțarea iubirii lui Eminescu, desprinsă dintr'o fișă puțin cunoscută marelui public: dragostea dintre poet și Mite Kremnitz, cumnata criticului și mult trâmbițatului reazem al poetului, Titu Miorescu.

D. Lovinescu, înzestrat cu toată nuanța psihologiei adevăratului creator, a reușit să ne dezvolpeze un Eminescu veritabil, așa cum numai prea puțini dintre admiratorii marelui poet și l-au putut imagina.

Titulatura „Mite“ trebuie socotită numai un simplu pretext, pentru evidențierea nuanțelor de dragoste ale poetului Eminescu; un fel de dragoste de care nici autorul romanului nu pare strein. Este înțelegerea firească a celor cari mai mult gândesc decât acționează și crâmpeii acestei nuanțe a fost fericit ales de omul de carte, d. Eugen Lovinescu. Din el se desprinde nu numai cunoașterea psihologiei curat eminesciene, care ar fi însemnat destul, dar și o veritabilă notă, raportată la istoria noastră literară a timpului, ceia ce înseamnă mai mult decât ne așteptăm.

Subiectul lui „Mite“?!... Cunoscuta frământare a poetului în luptă cu dragostea prea puțin împărtășită; dragoste care pentru el cunoștea o singură potență viabilă: poezia. Eroina aleasă de autor, nu scade cu nimic, acțiunea romanului și la frământarea eroului, frumoasa Mite răspunde cu acele minunate îndoeli sufletești, între admirație și patimă. Și când autorul ridică acțiunea între erou și eroină, la cea mai

înaltă dramă sufletească, intervine atât de binefăcătoarea apariție a lui Carageale, capitele, de-o rară frumuseță literară.

Incadrat cu episoade evocatoare ale epocii, romanul se sfârșește cu revenirea muzei la ceia ce era chemată să rămână: femeia cinstită a doctorului Kremnitz și mama model a suavului Baby.

Înainte de a ne încheia scurta dare de seamă asupra celui mai bun roman care a încheiat anul literar trecut, nu putem trece cu vederea evocarea figurii lui Titu Maiorescu, așa cum numai un Eugen Lovinescu avea curajul s'o facă, neinteresând că opinia despre criticul temut, este pusă în gura lui Carageale.

„Mite“, rămâne primul roman bun despre acela care a fost Mihail Eminescu și inițiativa dlui Lovinescu de-a fi autorul lui, ni se pare cea mai nemerită.

„Ioana“, roman de d. Anton Holban. Editura „Pantheon“, Brad.

E o carte cu eroi neînțeleși, așa cum s'ar părea la prima citire; de îndată ce fiecare frază apare perfect înțeleasă, cartea devine o rară operă de artă. Lipsită de-un subiect propriu zis „Ioana“ se înscrie direct în rândul romanelor de pură psihoanaliză, manieră personală dlui Holban, ca unul care nu se dă în lături să recunoască frumuseța romanelor proustiniene.

Dragostea dintre Ioana și Sandu, nu-i decât un veritabil chin, după cum singur o spune autorul: „Doi oameni cari nu pot trăi unul fără celălalt și cari totuși când sunt alături, se chinuesc“.

Pornită dela această premiză, cartea devine mai ușor de înțeles, cu toate că stiul autorului refuză să discificeze acțiunea atât de greoaie a romanului. Stilul și construcția frazei din „Ioana“ nu-i accesibil decât celor pasionați de literatură tipărită și nu greșim când am face aici afirmația că, după numărul exemplarelor vândute din această carte, s'ar putea face adevărata statistică a cetitorilor adevărați din cuprinsul țării.

Cu „Ioana“, d. Anton Holban s'a înscris definitiv în rândul romancierilor veritabili, cu atât mai mult cu cât dsa. dezvăluie în paginile acestei cărți acte de cea mai nuanțată sinceritate. Dacă o spune undeva: „**Vorba care mi se potrivește: naiv! ... Am ajuns așa de mare și așa de complect lipsit de orice experiență a vieții!**“, d. Holban nu face altceva, decât să ni se spovedească omeneste, așa cum nu se prea întâmplă cu mulți dintre scriitorii noștri.

Povestind o iubiră plină de adevăr uman, d. Holban își poate continua șirul minunatelor gândiri, fără nici un fel de îndoială. Cine-i va ceti pe „Ioana“ îi va deveni cetitor perpetuu a viitoarelor opere literare, ceea ce înseamnă mult pentru autorii de azi.

„Tragedia lui Lassalle“. Viața Elenei Racoviță. De Marcelle Fauchler Delavigne. Editura „Adevărul“, București

Editura care a tipărit traducerea cărții dnei Marcelle Fauchier Delavigne s'a gândit mai întâi la personalitatea eroului acestui roman, acela care a fost Ferdinand Lassalle, sociologul, economistul și adevăratul întemeietor al social-democrației germane, din timpul lui Bismark. Și pentru a pregăti pe cetitor pentru romanul intitulat „Tragedia lui Lassalle“, editura „Adevărul“, a publicat și studiul lui Dobrogeanu-Gherea, asupra personalității eroului romanului.

Pe cetitori desigur că-i va atrage substituțura romanului: „Viața Elenei Racoviță“, nume autentic românesc. Cetirea romanului le va satisface curiozitatea, Elena Racoviță, fiind tânără Elena van Donning, fiica consilierului legației bavareze din acele timpuri. Eroina, logodită cu tânărul boer moldovan Iancu de Racoviță, a reușit să prindă în mreșile ei pe cugetătorul Lassalle, ca apoi să-l părăsească brusc, la cerința familiei, care nu poate concepe o unire între vlăstarul celei mai veritabile aristocrații germane, cu reprezentantul mișcării socialismului german. Și Lassalle este sortit să cadă victima duelului între el și logodnicul Elenei van Donning.

Ei bine, autoarea romanului a reușit să încadreze în paginile cărții scrise, viața zbuciumată a lui Lassalle, intitulând-o cum nu se putea mai nimerit „Tragedia lui Lassalle.“

E o adevărată tragedie, cunoscând faptul că eroul este cunoscut ca cea mai proeminentă personalitate politică a vieții germane din secolul trecut; personalitatea destrămată până la totală dispație, sub vraja copilului ingrat, care a fost aceia chemată să pozeze nu mult prea târziu sculptorului Carpeaux, în grupul Geniul Dansului, figura principală.

Cetirea acestei minunate cărți ne reînprospătează memoria cu anumite evenimente din domeniul istoriei, accentuându-ne tot odată unele trăsături caracteristice ale figurilor atât de cunoscute în viața politică și artistică a timpului.

(a. n.)

„Izvoarele Istoriei Românilor“ de G. Popa-Lisseanu.

Anul trecut a adus o plăcută surpriză iubitorilor și mai ales cultivatorilor istoriei noastre naționale. D-l. G. Popa-Lisseanu, fiu al Ardealului și om de școală și de carte, s'a apucat de un lucru de mare importanță pentru cunoașterea trecutului nostru: să publice adică seria de cronici și alte izvoare medievale, cari fac mențiuni despre Români.

Seria cronicilor publicate până acum, șase la număr, sunt următoarele:

Vol. II. **Descrierea Europei Orientale** (Descriptio Europae Orientalis) din 1308, de un Geograf anonim. Pag. 69. Lei: 60.

Vol. III.: **Românii în Poesia medievală**, — pe urma mai multor scriitori: clericul Godefridus din Viterbium (veac. XII.); Cântecul Niebelungilor (veac. XII.); Weltchronik a lui Rudolf din Ems (veac. XIII.); Weltchronik a vienezului Iansen Enikel (veac. XII); Oesterreichische Reimchronik, o poemă frumoasă a lui Ottocar din Stiria; un cântec, dela un autor necunoscut, despre distrugerea Ungariei prin tătari (veac. XII.); franciscanul Iacopone din Todi (veac. XIII.); italiânii Fazio degli Uberti și Stagio Dati; Francesco Berlinghieri (veac. XIV) poetul frances Philippe Musket (veac. XIII.); diaconul Ioan din Adrianopol. Pag. 32. Prețul:?

Vol. IV: **Cronica lui Simon de Keza** (Chronicon Hungaricum) din veac. XII. Pag. 134. Lei 100.

Vol. V.—VI., la un loc: **Cântecul de Jale** (Carmen Miserabile) al italianului, canonic de Oradea, Rogerius (veac. XIII.); și: **Descoperirea Ungariei celei mari** (De inventa Hungaria Magna), de Ricardus (veac. XIII.) Pag. 103+24. Lei: 100.

Chiar și numai această seacă înșirare a materiilor încă ne oferă o informație suficientă, pentru a aprecia gândul și munca d-lui G. Popa-Lisseanu, precum și bunele servicii, pe care le aduce, prin publicațiile sale, în general culturii noastre și mai cu seamă științei istorice românești.

Textele respective, cele mai multe, sunt scrise original în limba latină, dar și în alte limbi: vechia germană, italiană, franceză și chiar și greacă. Textele de cronici, toate latinești, sunt redactate și în traducere întreagă pe românește, și prin limba ușoară, în care sunt traduse, oferă și o lectură plăcută pentru cei ce vor să inspire aerul vechilor cronici și a obișnuințelor de atunci de a vedea și scrie lucrurile.

În lucrarea sa, d. G. P.-L. este ajutat, chiar favorizat, în mare măsură prin împrejurarea că, pelângă cunoașterea mai multor limbi moderne și a limbilor clasice vechi, știe și ungurește. Limba aceasta i-a dat posibilitatea de a consulta și operele istoricilor ungurești, pentru

a-i pune la contribuție, prin utilizare și prin rectificări.

Proxima cronică, pe care o va publica, făcând și ea mențiune de Români, este aceea a cronicarului rus Nestor. Nu putem ști, ce va mai publica d. G. P.-L., dar nădăduim să ne deie și cronicile bizantine, cari tratează, mai ales, despre Românii de peste Dunăre, cum cronicile publicate în cele șase volume privesc mai mult pe Românii din stânga Dunării.

La orice caz, semnalăm cu bucurie evenimentul cultural al operei dlui G. P.-L., potrivită a lărgi orientările culturale și istorice, prea înguste până aci, întrucât Românii nu aveau posibilitatea de a cunoaște din sursă pură problemele istorice vechi ale trecutului nostru.

Gh. Ciuhandu.

Gr. Popiți: Cântece din fluer. Editura „Cartea Românească”, Timișoara.

Poetul timișorean Gr. Popiți e un sensibil, deci un timid. Cântecurile sale de fluiet sunt întristate doiniri în marginea vieții păstorești și numai arareori, ca în cele 10 cântece finale, chi-

nuituri săltărețe de tânăr îndrăgostit. Cele mai multe din poeziile adunate în elegantul său volum, sunt pasteluri — dar gravate în lemn — a vieții păstorești,

Cu turma'n codru plin de drag
Își cântă dorul ne'nțeles,
Duiioase cântece se țes
În fluire de cioban prui-beag.

Sunt cântecele nostalgice ale celui ce despărțit de viață păstorească, ăută în versuri molcome ca pasul unui cioban, să creștere în cioplituri ca'n lemn, chipul poeticului păcurar.

Dar cine, din fluiet poate răspunde
Doruri învinse?
... Vrajei desprinse
Din veacuri perdute doar codru-i
răspunde.

(Cel din urmă).

Elegantul volum al dlui Popiți e ilustrat de interesante gravuri ale pictorului C. Bogdan. Adecvate în stil poeziei păstorești a dlui Popiți, gravurile dlui Bogdan sunt cea mai bună înțelegere a felului cum trebuie ilustrată o carte.

m. o.

REVISTE

Societatea de mâine. An. XI. No. 12. Dec. 1934. Continuă și la București, unde a fost mutată, tradiția începutului dela Cluj. În acest no. despre problemele sociale se ocupă d. Ion Clopoșel, directorul revistei. Colaborează apoi dnii: Traian Herseni, Const. Sudețeanu, D. Tomescu, cu o frumoasă caracterizare a dlui N. Iorga; C. Rădulescu Motru, dr. Gh. Dragoș, dr. Mihail Marina, Ion Th. Ilea. Beletristica este semnată de dnii: Emil Isac, Bogdan Amaru, Radu Gir, Petre Pascu, George Negrea, Al. Iacobescu, C. Miu-Lerca, Alexandru Baiculescu, Valentin Strava etc.

„Meridian“. caetul cini. Apare lunar sub priceputa conducere a dlor I. Mihăescu și Tiberiu Iliescu. Din acest ultim caet, desprindem cuvintele frumoase scrise ale dlui I. Mihăescu, în „Examen radioscopic“; „Desen fără linii“, al dlui T. Iliescu; o puternică schiță „Viziune albă“ a dlui George Acsinteanu; și „Reportajul, metodele și creatorii“ a dlui Al. Robot. Poezii bune iscălesc dnii: Emil Bota, Mircea Pavelescu, Const. Salcia, Teodor Scarlat și M. I. Ioanid. Pe lângă schița Studiul critic despre poezia lui Geo Bogza, a dlui Lucian Boz, revista conține un bogat material de însemnări teatrale și dări de seamă.

„Arhivele Olteniei“. An XIII. No. 74—76 Iulie—Dec. 1934. Simțim un regret nebanuit ori de câte ori apariția acestei reviste ne reamintește existența ei. Și să fim înțeleși: regretul nostru este justificat de teama dispariției minunatei publicații, în paginile căreia am aflat frumos în-

dreptar în arta scrisului. Se prea poate să fim acuzați de insuficiență critică, ca și de înapoiată în ale artei. Preferăm acest fel de judecată, fără protest, pentru că știm cine anume ni-l va face. Preferăm o revistă de documentări istorice, decât una care tinde spre pervertirea gustului artistic, mai ales când e scrisă și de oameni lipsiți de talent. „Arhivele Olteniei“, în cel 13 ani de continuă apariție, nu se poate să nu fi folosit multora dintre noi, când în paginile lor, au scris atât de mulți recunoscuți cărturari ai țării. În vremurile noastre aceste „Arhive“, nu-și mai au căutarea de drept, cercetătorii serioși ai trecutului răzându-se tot mai mult, pentru a li se lua locul de pretendenți la nemurire, ieșiți la suprafață mulțumită unei stări de spirit, trecută dincolo de normal. D. prof. C. D. Fortunescu, animatorul frânturei de suflet care a mai rămas „Arhivelor Olteniei“, merită întreaga stimă a tuturor celor cari mai au curajul să respecte munca, pusă numai în slujba frumosului. Din acest no. desprindem frumoasele îndrumări spuse „Pentru un nou dicționar geografic“, pe care le bănuim ale dlui C. D. Fortunescu; „Scrisori inedite ale lui Petrache Poenaru“, date în vilea de d. Ioan C. Filitti; „In jurul unei lupte a Românilor cu Rutenii în anul 1277“, de d. Aurelian Sacerdoțeanu; „Porțile cetății dela Vidin la Castelul Peleş“ de d. M. N. Burghel; „Opera la Craiova“, un foarte interesant studiu documentar despre activitatea compozitorului Karl Teodor Wagner, în calitate de kapelmeistru al Teatrului Național din Craiova, între anii 1859—1866; „Acte și însemnări, relative la boerul mun-

tean Sandu Bucșănescu“, de d. prof. I. Ionașcu; „Două biserici craiovene“, de G. Mil-Demetrescu; „Origina Brâncovenilor“, de Ilie Chiriță, etc. Bogată cronică intitulată „Oltenia arheologică“, „Oltenia istorică“, „Oltenia literară-artistică“, „Oltenia culturală“, Note și comunicări, etc.

„Luceafărul“ An. I No. 1. Timișoara. Recunoaștem dintru început că sarcina dlui Aurel Cosma-Junior este destul de grea. I-am urmărit activitatea și străduințele în domeniul publicistic, ceea ce ne îndreptățește la așteptări frumoase. Cu apariția primului număr din „Luceafărul“, bănuim că Banatul își visa întruchiparea unui alt gând, decât acela al dlui Aurel Cosma-Junior.

Completarea unei reviste provinciale, cu material adus din inima țării, a mai fost încercat și de alte centre, fără rezultate prea fericite. D. Cosma având experiența altora, ar fi putut evita un drum greșit.

În afară de întrebarea dlui Ioachim Miloia, asupra originii lui Constantin Daniel — schiță

dintr'un studiu asupra acestui veritabil artist al Banatului; dincolo de doinile din Banat, culese de d. dr. Aurel E. Peteanu și cu excepția părerilor dlui Adrian Brudariu, despre „Depopularea Banatului“, cuprinsul „Luceafărului“ nu-l indică născut și crescut în țara dintre Dunăre și Murăș.

Nu pledăm pentru un regionalism exclusivist, dar nu înțelegem să se repete și la Timișoara, ceea ce s'a încercat aiurea.

Cu speranța că am fost înțeleși, trecem la cuprinsul revistei. Poezii bune iscălesc dnii: C. Miu-Lerca, Petre Bogdan și Dorian Grozdan. Fragmentul dlui Cezar Petrecu, din romanul lui Eminescu, poartă pecetea remarcabilului talent al autorului. Părintele Filaret Barbu se ocupă serios de problemele muzicale ale Banatului, iar d. Ștefan Gomboșiu documentează frumos stilizat personalitatea sculptorului Romul Ladea, singurul exponent al artei sale în Banatul lui iubit.

Așteptăm numărul 2, pentru a ne definitiva părerile. (a. n.)

INSEMNĂRI

Încă o editură. Ne-a venit o carte dela o editură nouă: „Pantheon“, din Brad. Am fost informați că ținutul Moților ar vrea să se remarce și printr-o ținută pur spirituală, dar realizarea a venit prea repede, pentru a mai avea timpul unei comentări.

Cartea dlui Anton Holban, apărută în editura „Pantheon“ din Brad, înseamnă un triumf. Nu știm și nici nu vrem să știm motivele unei astfel de transpuneri tocmai în micul oraș din munții Apuseni, dar inițiatorul ei merită atenția cuvenită sufletelor ce depășesc anumite tipare.

Editarea „Ioanei“ marchează un început nou, pe urmele căruia avem siguranța că vom vedea declanșeri de orizonturi, rămase în umbră din cauza unor forțe ce se credeau singure stăpâne pe-o lume spirituală, înhămată la carul lor, ca singurile ce și știau prețui interesele.

Bradul nu va purta de ici încolo numai auzul propriu zis, ci și pe acela al spiritului, cum frumos ne-a dovedit-o prin al său „Pantheon“, care-a editat una din frumoasele cărți ale dlui Anton Holban.

„Adevărul“, număr festiv. Numărul de Crăciun al „Adevărului“ a fost închinat Franței. Din acest prilej, ziarul politic din capitala țării și-a adăugat un nou merit în rândul celor prea multe, pentru a le înșira aici.

Amiciția franco-română nici nu putea găsi un alt interpret, decât ziarul românesc, aflat în tot timpul la postul de onoare, în marile răs-

pântii ale neamului. Și dacă democrația franceză și-a putut instala întregu-i organism în sistemul de conducere al republicei, nu-i mai puțin adevărat că „Adevărul“, se străduiește în aceiași direcție, de aproape 50 de ani de viață.

Omagiul „Adevărului“-ui își are semnificația bine stabilită și aportul adus țării prin apariția numărului închinat Franței nu poate fi desmințit de nimeni. Ca revistă de frontieră, avem obligația de-a încrusta evenimentele, cari prin structura lor ies din cadrul convenționalului, și numărul festiv pe care „Adevărul“ l'a închinat Franței, e un asemenea eveniment.

Schimbul revistelor. Din capul locului am făcut apelul de circumstanță. Ba am avut naivitatea a ne îndoi o singură clipă, că un asemenea apel ar putea fi interpretat dincolo de rostul lui. Ne-am înșelat. Administrația unora dintre reviste ne-a trecut sub uitare schimbul, iar redacția altora, nu ne amintește apariția.

Nu ne îngrijorează nici una nici alta, rostul nostru fiind bine fixat, în publicistica țării românești. Suntem o revistă pur regională, care refuzăm colaborări de dincolo de granițele ținutului pe care-l reprezentăm.

Revistele de directivă (!), din Capitala, sau cele care s'au născut în virtutea unor simple ambiții personale, vor fi simțind nevoia unor astfel de colaborări; „Hotarul“ însă n-are nevoie de ele, nici atunci când materialul unui număr se nemerește să fie sub așteptările conducătorilor... Atât avem, atât dăm, dar este numai al nostru.

Și pentru a pune punct. Înțelegem ca redacțiile să fie prea ocupate cu anunțarea anunțurilor reviste, dar nu putem pricepe uitarea administrațiilor de-a ne trimite schimbul! Este o ținută pe care ne oprim de-a o califica aici și căreia ne vedem obligați de-ai răspunde prin sistarea schimbului.

Acelaș cuvânt îl adresăm și editurilor, care ne primesc revista și uitând să ne trimită volumele apărute, spre recenzare, mai uită să ne trimită înapoi revista cu adnotarea că nu simte nevoia popularizării cărților editate.

Cincinat Pavelescu. O coardă de harpă mai puțin. Era numai a lui și cei cari au încercat s'o acorde, au rămas simpli muzicanți, fără a se putea ridica nici-unul la înălțimea maestrului.

Cartea cu slovă veche a pierdut și ea un îndrăgostit, căci numeni ca Cincinat n'a știut prețului anticului în toate formele lui.

Insuși maestrul a fost un antic, zămislit parcă din naștere unei lumi de fast. Iubind regalitatea, a trăit aproape de ea, confundându-se nu odată cu un cap încoronat.

A iubit vinul și femeia, cântându-le în strofe stilizate după aluatul sufletului său. Purtând pe față veșnic zâmbet, se credea tinereță fără sfârșit.

„Nu sunt nici rău, nu sunt nici blând,
Nu m'am târit, n'am pismuit,
Am fost și sunt un biet smintit
Care visează chiar mergând“.

Și nu știu dac'am suferit,
N'am fost sărac, n'am fost bogat;
Am și iubit, am și uitat,
Am și uitat, am și iubit“.

Așa a trecut prin viață, acela care în prefața cărții lui spune:

„In fața casei mele te afli. Intră dacă
Măcar odată viața un dor ți-a sugrumat,
Și'n chinuri al tău suflet de-a trebuit să tacă,
Aici vei ști cât doare un țipăt nestrigat.

Trecutul meu va crește din umbra ce se lasă.
Îți voi întinde jețul să stai. Vei asculta,
Și'ți va părea i clipă că ești la tine-acasă
Și versul meu că spune povești din viața ta!“

I-a fost dat să se stingă într'o zi de început de iarnă, așa cum visase odată, cu ochii deschiși:

„Azi de iarnă!

S'a 'ntunecat a toamnei ceață
Pe strune mâinile-mi înghiață
N'o să mă vezi de azi 'nainte
Cu flori în păr și în cuvinte,
Căci, vai balconul ți e 'nflorit
Cu reci podoabe de zăpadă,
Și'n noaptea care stă să cadă
Tu ai uitat că m'ai iubit
Și neaua 'ncepe să s'aștearnă
Intăi mai rar, și-apoi mereu

Ca pe balcon, și'n părul meu...
Plângi, suflete!... E iarnă!“

sau:

Larma surdă și blajină a zăpezii ce s'așterne
Punând albu 'ndolierii peste negru 'ngropăciunii,
Voci de orgă reci și grave cum sunt nopțile
/eterne.

La mormântul meu această orchestrare vă
/implor:
Fără lacrimi, fără vorbe, și în ritmul rugăciunii,
In tăcere și în noapte, să cobor, să cobor!“
(a. n.)

Manifestările „Ateneului popular arădan“ au marcat în timpul din urmă evenimente ieșite din obișnuit. Prăznuind cele două Uniri — 1 Decembrie și 24 Ianuarie — în sufletul satelor Chișineu-Criș și Șiria, societatea culturală arădană, fără președinți și statute, își precizează și mai accentuat existența.

La Chișineu-Criș, animatorul frumoasei sărbătoriri a Unirii Ardealului, s'a dovedit unul de dincolo de munți; deputatul Fănică Popovici; la Șiria, festivitatea sărbătoririi primei noastre Uniri dela 1859, a fost organizată de cucernicul fiu al Șiriei, părintele Adamoviciu.

La Chișineu-Criș, prezentarea ateneiștilor a fost făcută de părintele protopop Petre Marșeu, răspunzând din partea „Ateneului“, d. Al. Constantinescu; vorbind apoi despre trecutul localității d. Octavian Lupaș, cunoscutul cercetător al hrisoavelor aradane.

La Șiria, localitate cu trecut și cu proeminente figuri istorice, au vorbit dnii: Eduard Găvănescu, despre Ion Rusu-Șirianu și Oct. Lupaș, despre Ion Mera. Și într'o parte, ca și în cealaltă, însemnătatea zilei a fost reliefată de părintele dr. Gheorghe Ciuhandu.

Câteva date biografice a unui preot din com. Tauți, scrise pe pagina unui „Molitvenic“ vechi. Comunicate de: Caius Pascu.

Anul trecut am avut norocul să văd scris pe pagina unui „Molitvenic“ (Evolgiu), tipărit în secolul al XVIII-lea, o notiță biografică, scrisă cu litere cirilice de către preotul Lucea Iov din com. Tauți (jud. Arad).

Această notiță am copiat-o cu gândul să o public undeva ca o contribuție la biografia acestui preot, ce se va scrie atunci când se va întocmi monografia bisericii din Tauți, sau monografia acestei comuni.

„Moltvenic“-ul l-am aflat la un fost coleg al meu de școală și a aparținut cândva bisericii din com. Chier, după cum am putut vedea de pe sigilul parohiei ortodoxe române de acolo, care era imprimat pe una din pagini.

Însemnarea făcută în acest „Molitvenic“ este următoarea:

„Eu din jos sub scrisul m'am născut în an. 1802, în luna lui Martie în 7 zile. Și m'am căsătorit în anul 1832, în luna lui Noem(vrie) în 7 zile, și am săvârșit teologie în an. 1824. Și m'am făcut diacon în anul 1825, în luna lui Ianua(rie), în 7 zile, și am căpătat darul preoției în luna Ianuarie în 21 zile, în anul 1828. Și preot în Tauti am venit în an. 1832, în luna Mai în 6 zile.

Scris-am August în 12 z(ile) an. 1846

Lucea Iovv
Paroh în Tauti

Bibliotecile „Concordiei“. Tânăra soc. culturală „Concordia“, din Arad, ale cărei baze au fost puse de regretatul cărturar Vasile Goldiș, și-a inagurat acest an ca largi popasuri de odihnă sufletească. Incepând cu Hălmaگیu și sfâr-

șind cu Săvârșinul, „Concordia“ a aprins în patru sate aradane făclia unor gânduri de mai bine, înființând în inima lor tot atâtea biblioteci populare.

Și dacă Vasile Goldiș s'a stins înainte de-ași vedea cu ochii, un vis atât de mult dorit, urmașul său la „Concordia“, d. dr. Justin Marșeu este o cheazășie că bibliotecile înființate recent, nu vor avea soarta altora, tot din județul nostru, rămase și până azi nedespachetate în birourile celor cărora li s'au trimis. În acțiunea pornită de d. dr. Justin Marșeu avem cu atât mai mult încredere, cu cât dsa a reușit să și găsească colaborator demn, în persoana dlui Octavian Lupăș, unul dintre colaboratorii noștri, a cărei activitate i-am știut-o prețui totdeauna.

NOTE

Conferințele inaugurate de Ateneul nostru în Decemvriele Chișineu Criș, cu continuarea, de ziua Unirii, la Șiria, și cu drumuri ce asteaptă să fie plinite, întâmpină un susținut interes al localnicilor. Se vedește astfel încă odată ce resurse bogate în nizuinți spirituale ocrotește pământul românesc dincolo de zidurile ce se ridică între ficțiunile orașului și eternul, plămădit din suferințe și muncă aspră, al satului.

La desfășurarea acestei munci noi ducem o contribuție modestă, un semn de început, și un îndemn care ne fortifică și pe noi: viitorul rămâne al satelor și al energiilor cari cresc acolo, în simplitate, în măsură și în echilibru. Și în măsura în care satul românesc se va lăsa încins de falcărea muncii spirituale și va rodi fără încetare sub acest semn al vieții adevărate, care biruie întunerecul din lăuntru și umbrele de sub hotare, numai în această măsură ne-am înfipt bine și cu temei în fața vremii care trece vrășmașă peste orice braț încrucișat și suflet întelenit.

(t. v.)

Un om, o atitudine, iată ceace ar părea afirmație pa-

radoxală în legătură cu traectoria spirituală a scriitorului Panait Istrati, ancorat de câțva timp în preajma cercurilor de dreapta pe pământul țării și în inima ei.

Pornit din neliniști de ape și lumini, drumul lui este un continuu efort în spre adevăr, pe care în chip tragic îl căuta în formele lui exterioare, cât timp fondul de omenie stă în fiecare viață, în adâncuri.

Convertirea lui Istrati, care ne amintește cealaltă întoarcere în spre suferințe și adevăr, al autorului lui „De Profundis“ este numai o aparentă. În realitatea este împingerea înspre lumină a unui vechi fond de rodnicie în care se plămădeau nou energii, acumulate în așteptarea ceasului de limpeziri.

Din acest fond a răsărit și opera de până aici a scriitorului, și tot din el se arată încă odată că un om chemat să scrie lucruri de durată, nu trebuie să își potrivească pasul cu efemerul fără a doua zi al politiceii de orice soi.

Sunt zece ani, decând, în Aradul ăsta ce uită așa de repede, a murit un om, care, prin îndelungata împlinire a înaltei sale funcțiuni de arhieru, se încadra locurilor de aici, organic

și inseparabil. De-o modestă origine din jurul Beiușului, vlădica Ignatie Papp, cu o personalitatea a sa, prin pitorescul expresiei și în dorința de-a rămâne pe-o linie dreaptă de simplitate și măsură, era în conștiința obștească din aceste ținuturi și până în depărtate cătune de munte, o intruchipare de suflet românesc.

Infățisare de ascet mascând timiditatea sub avalanșe de vorbe sfătoase, cumpănit totuși într'o viață în care îi plăcea să trăiască în tihnă, să gospodărească și să îndrume, asaltaț adeseori de evenimente, printre cari căuta să ție cărma după împrejurări și cu chibzuință, Episcopul Ignatie Papp, s'ar putea să nu rămâie în istorie ca un chip esecpțional. Noi, însă, l-am cunoscut cu inima noastră de copil, și depe atunci ne-a rămas întipărit în minte ca un om de suflet, de bunătate și de cumițenie bătrânească. Deacea ne miră că a putut fi uitat așa de repede și atât de iremediabil, încât să nu se găsească de nicăeri o inițiativă întru pomenire.

Valorile de inimă, de imponderabil și de tradiție, se pare că nu au cătare în veacul acesta, prea prezent, plin de ai lui și mândru fără seamăn.

(t. v.)

Cărți primite:

- „In sus“, versuri, de Ion Focșeneanu. Colecția „Brașovul Literar“,
„Mâl“, roman de Isaia Răcăciuni. Editura „Naționala-Ciornei“.
„Publicațiile românești ale Sibiului de azi“ Schiță biografică de
prof. Pimen Constantinescu, Extrasele revistei „Sibiul literar“.
„Cântice din Fluer“, poezii, de Gr. Popiți. Editura Librăricii „Car-
tea Românească“, Timișoara.
„Mărgăritare negre“, poeme de Al. T. Stamatiad. Editura „Cartea
Românească“.
„Anuarul școlii sup. de arte și meserii din Arad, pe anul școlar
1933—1934“.
„Anuarul școlii sup. de comerț pt. băceți din Arad, pe anul școlar
1933—1934“.

Reviste:

„Gândul vremii“, an. 3, no. 1, str. Păcurări 18, Iași; „Transilvania“, an.
65, no. 6, Sibiu str. Șaguna no. 6; „Fântâna Darurilor“, revistă de
cultură creștină, dir. Toma Chiricuță; „Hyperion“, revistă zisă a
poeziei, an. 3 no. 11—12, Cluj, Calea Dorobanților 60; „Sibiul
Literar“. Sibiu, str. General Moșoiu, no. 1; „Satul“, an. 5 no. 50,
prelungirea Polonă 13, București III; „Lumină din lumină“, an. 1
no. 9, Timișoara III, str. Putna 1; „Revista vremii“, Galați str. Ma-
ior Fotea; „Lanuri“, an. 2. no. 15—16, Mediaș, str. Armurierilor 8;
„Duh“, an. 1 no. 3, Arad, str. Vasile Goldiș no. 13; „Mugurul“, re-
vista elevilor dela liceul „Mihai Viteazul“, ano 5, nn. 3, București,
bul. Pache no. 72; „Prietiniile istoriei literare“, buletin Informativ, no.
3, bul. Pache no. 72; „Plaiuri secelene“. no. pe Ianuarie 935 Sa-
tulung-Săcele, jud. Brașov, Soseaua Regele Ferdinand No. 670;
„Steaua Transilvaniei“, an. 2, no. 23, București, str. Atena no. 4
„Blajul“, an. 1, no. 12, Blaj, str. Regele Ferdinand no. 23; „Lumea
Nouă“ an. 3, no. 10, 11 și 12, dir. Mihail Manoilescu, București,
str. B. Mussolini, no. 27; „Manifest“, an. 2, no. 1, Ianuarie 1935,
Iași; „Pagini literare“ an. 1, no. 9. Ianuarie, Turda; „Erdélyi Élet“
an. 23. no. 18 Arad. „Film“ an. II no. 45—46, Timișoara; „Gând
românesc“ an. II Decembrie 1934 Cluj; „Revue de Transylvanie“
tome 1 no. 3, Cluj; „Mugurul“ an. 5 no. 4, București; „Satul“ an.
5 no. 51, București; „Răsăritul“ an. 17 no. 1, București; „Liber-
tatea“ an. III no. 3, București; „Gazeta Cărților“ an. 4 no. 11 și 12,
Ploești; „Viața Basarabiei“ an. 4 no. 1 Chișinău; „Progres și Cul-
tură“ an. 3 no. 1, Tg. Murăș; „Copilul an. 1 no. 2, Arad.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LEI 10.—

INSTITUT DE ARTE
GRAFICE
CONCORDIA
ARAD